

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta životního prostředí

Katedra plánování krajiny a sídel

Koncepční dokumenty smršťujících se měst v NUTS 2 Severozápad

Planning Documents of the Shrinking Cities in NUTS 2 Region
"Severozápad"

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Ing. arch. Tomáš Peltan, Ph.D.

Autor: Petra Kocourková

2022

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Petra Kocourková

Rozvoj venkova a zemědělství
Územní plánování

Název práce

Koncepční dokumenty smršťujících se měst v NUTS 2 Severozápad

Název anglicky

Planning Documents of the Shrinking Cities in NUTS 2 Region "Severozápad"

Cíle práce

Cílem práce je zhodnotit, jakým způsobem je reflektována potřeba řešit změny související s úbytkem populace a jejich příčiny a důsledky v koncepčních dokumentech, zejména strategických a územních plánech, nejméně pěti smršťujících se měst v NUTS 2 Severozápad.

Bude zhodnoceno zohlednění problematiky smršťování a jeho výhledu v analytické části a budou zhodnoceny přijaté strategie. V územních plánech bude provedeno také kvantitativní vyhodnocení návrhu.

Metodika

Na základě rešeršní části práce budou popsány možné přístupy k plánování smršťujících se měst a případné literaturou identifikované nedostatky v plánování, které se v těchto městech vyskytují.

Vlastní vyhodnocení bude založeno na rešerši koncepčních dokumentů výše uvedených měst, zejména strategických a územních plánů a jejich zhodnocení ve vztahu k identifikovaným přístupům a běžným nedostatkům. V jednotlivých územích bude srovnán přístup v různých druzích koncepčních a plánovacích dokumentů. Výsledky budou diskutovány.

Doporučený rozsah práce

min 30 stran textu, grafická část dle potřeby

Klíčová slova

smršťující se města, koncepční dokumenty

Doporučené zdroje informací

HOSPERS, G.-J., Policy Responses to Urban Shrinkage: From Growth Thinking to Civic Engagement. *European Planning Studies*, 22(7), 1507-1523, 2014.

HOSPERS, G. – SYSSNER, J. *Dealing with urban and rural shrinkage : formal and informal strategies*. Wien: LIT, 2018. ISBN 978-3-643-90822-3.

PALLAGST, K. M., WIECHMANN, T., MARTINEZ-FERNANDEZ, C.. *Shrinking cities: international perspectives and policy implications*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2014. ISBN 978-1-138-95287-4.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – FZP

Vedoucí práce

Ing. arch. Tomáš Peltan, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra plánování krajiny a sídel

Elektronicky schváleno dne 28. 1. 2021

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 28. 1. 2021

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 29. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Koncepční dokumenty směřující se měst v NUTS 2 Severozápad“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použil a které jsem rovněž uvedl na konci práce v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědom, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědom, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V Praze dne 21. 3. 2022

.....

Petra Kocourková

Abstrakt

Tato práce se zabývá hodnocením přijatých opatření ze strategických dokumentů a územních plánů vybraných měst v regionu NUTS II Severozápad. Chodov, Sokolov, Jirkov, Litvínov a Mariánské lázně jsou smršťujícími se městy, které se potýkají se značnými strukturálními problémy a vyjma Mariánských lázní se jedná o města postižená důlní činností. V práci je kladen důraz na problémové oblasti vyskytující se v koncepčních dokumentech a zhodnocením přijatých opatření na základě rozvojových trendů.

Práce je rozdělena na dvě části. V první části se práce zabývá vymezením jednotlivých příčin smršťování, přístupů vedení města k problému s úbytkem obyvatel a jeho řešením. V druhé části se práce zabývá, jak moc jsou rozvojové trendy ve městě řešeny.

Klíčová slova: smršťování měst, NUTS II Severozápad, strategický plán, územní plán

Abstract

This thesis is focused on evaluation of a strategies based on strategic and masters plans of chosen cities in NUTS II region. Chodov, Sokolov, Jirkov, Litvínov a Mariánské Lázně are shrinking cities with severe structural problems and except of Mariánské Lázně are all cities with major mining activities. The theses is mainly focused on problematic areas that appears in planning documents end evaluation of strategies based on development trends.

The thesis has two parts. The first one is focused on gaining information on causes, approaches of municipalities to demographic decline a finding a solution. In the second part I'm focused on how much are development trends in cities solved.

Keywords: shrinking cities, NUTS II region Severozápad, strategic plan, masters plan

Obsah

1. ÚVOD	9
2. CÍLE	10
3. METODIKA	10
4. TEORETICKÁ ČÁST	10
4.1. PŘÍČINY VZNIKU SMRŠŤUJÍCÍCH SE MĚST	10
4.1.1. <i>Ekonomické problémy</i>	11
4.1.2. <i>Demografické změny</i>	11
4.1.3. <i>Suburbanizace</i>	12
4.1.4. <i>Strukturální problémy</i>	13
4.1.5. <i>Environmentální změny</i>	13
4.2. DEFINICE SMRŠŤUJÍCÍCH SE MĚST	13
4.3. PŘÍSTUPY VEDENÍ MĚST KE ZTRÁTĚ OBYVATEL	13
4.4. MOŽNÁ ŘEŠENÍ VYLIDŇOVÁNÍ MĚST.....	15
4.4.1. <i>Kvalita života</i>	15
4.4.2. <i>Mobilita obyvatelstva</i>	16
4.5. VYBRANÉ ROZVOJOVÉ TRENDY SMRŠŤUJÍCÍCH SE MĚST.....	16
4.5.1. <i>Sledované trendy v této bakalářské práci s identifikátory a způsoby ověření:</i>	16
5. APLIKAČNÍ ČÁST	18
5.1. NUTS II SEVEROZÁPAD	18
5.1.1. <i>Charakteristika regionu</i>	18
5.1.2. <i>Demografická analýza</i>	18
5.2. KARLOVARSKÝ KRAJ	20
5.2.1. <i>Chodov</i>	20
5.2.1.1. <i>Charakteristika města</i>	20
5.2.1.2. <i>Demografická analýza</i>	20
5.2.1.3. <i>Strategie Chodova 2025</i>	21
5.2.1.4. <i>ÚZ územního plánu města Chodov po 7. změně z 6.10.2020</i>	23
5.2.2. <i>Vyhodnocení přijatých opatření na trendy vyskytující se ve městě Chodov</i>	24
5.2.3. <i>Sokolov</i>	25
5.2.3.1. <i>Charakteristika města</i>	25
5.2.3.2. <i>Demografická analýza města Sokolov</i>	25
5.2.3.3. <i>Strategický plán udržitelného rozvoje města Sokolova na roky 2011-2025</i>	27
5.2.3.4. <i>ÚZ Územního plánu města Sokolova po vydání Změny 1 až 3 ze dne 30.1.2021</i>	28
5.2.4. <i>Vyhodnocení přijatých opatření na trendy vyskytující se ve městě Sokolov</i>	28
5.2.5. <i>Mariánské lázně</i>	30
5.2.5.1. <i>Charakteristika města</i>	30
5.2.5.2. <i>Demografická analýza města Mariánské lázně</i>	30
5.2.5.3. <i>Strategický plán rozvoje města Mariánské lázně do roku 2031 (od roku 2016)</i>	31
5.2.5.4. <i>ÚZ Územního plánu po 27.změně z 9.10.2014</i>	33
5.2.6. <i>Vyhodnocení přijatých opatření na trendy vyskytující se ve městě Mariánské Lázně</i> 33	
5.3. ÚSTECKÝ KRAJ	34
5.3.1. <i>Litvínov</i>	34
5.3.1.1. <i>Charakteristika města</i>	34
5.3.1.2. <i>Demografická analýza města Litvínov</i>	35
5.3.1.3. <i>Program rozvoje města Litvínov na období 2014-2020</i>	36
5.3.1.4. <i>ÚP města Litvínova po právní změně č. 12 ze dne 30.12. 2017</i>	37
5.3.2. <i>Vyhodnocení přijatých opatření na trendy vyskytující se ve městě Litvínov</i>	38
5.3.3. <i>Jirkov</i>	39
5.3.3.1. <i>Charakteristika města</i>	39

5.3.3.2.	Demografická analýza města Jirkov	39
5.3.3.3.	Strategický plán rozvoje města Jirkova, aktualizace 2020 (s výhledem do roku 2023)	41
5.3.3.4.	ÚZ Územního plánu pro sídelní útvar Jirkov po vydání změny č. 12	42
5.3.4.	<i>Vyhodnocení přijatých opatření na trendy vyskytující se ve městě Jirkov</i>	43
6.	DISKUSE	44
7.	ZÁVĚR	45
8.	ZDROJE	47
9.	SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	49
9.1.	SEZNAM OBRÁZKŮ	49
9.2.	SEZNAM TABULEK	50

Seznam použitých zkratk a symbolů:

OV – občanská vybavenost

TI – technická infrastruktura

DI – dopravní infrastruktura

ČSÚ – Český statistický úřad

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

ÚZ – úplné znění

ÚP – územní plán

SP – strategický plán

ŽP – životní prostředí

VPS – veřejně prospěšná stavba

1. Úvod

V současné době se setkáváme s množstvím měst, která trpí úbytkem obyvatel. Jen v České republice jich Binek et al. (2015) k roku 2015 identifikuje 111. Příčin úbytku obyvatel může být hned několik, a proto je důležité je určit pro následné vypracování strategií, které by měly být vytvářeny přesně na míru daným potřebám města. Právě proto je snaha zapojit do procesu plánování i místní obyvatele, kteří jsou nejlépe seznámeni s místním prostředím a mohou poskytnout jedinečný pohled na to, co ve městě chybí a kde se nacházejí problémy, které by bylo potřeba řešit v koncepčních dokumentech.

Tato práce reaguje na změny společnosti, které vedou k demografickým změnám a způsobují snížení hustoty zalidnění a zhoršováním image města. Úbytek obyvatel ve městech považuji za problém hlavně proto, že narušuje fungování města a kvalitu života místních obyvatel. V momentě, kdy obyvatele začnou opouštět město, dochází ke snižování finančních příjmů měst, avšak jeho náklady zůstávají stejné. Díky sníženým finančním prostředkům pak město není schopno zajišťovat stejné služby jako doposud, nebo jen ve snížené kvalitě. Proto je dobré hledat finanční zdroje na realizování investičních akcí například získáváním dotací z krajských, státních i evropských fondů.

V České republice je smršťování měst spojováno zejména s uhelnými regiony, kde byla za socialismu těžba rozšiřována na úkor nejen životního prostředí, ale i sídel. To zapříčinilo rostoucí počet pracovních míst a v důsledku nízkých kvalifikačních požadavků také klesala vzdělanostní struktura obyvatel. Budoucnost těchto regionů bude záviset na zachování či prolomení limitů těžby a vyčerpání zásob.

2. Cíle

Předmětem této práce je zhodnocení přístupů vybraných měst k úbytku obyvatel na základě zhodnocení strategických a územních plánů. Výsledkem je zjištění příčin smrštění, a určení účinnosti jednotlivých přístupů k řešení úbytku populace. Výsledky budou navzájem porovnány.

3. Metodika

V rešeršní části se věnuji problémům, kterými trpí smršťující se města a jejich potenciálním řešením a způsobem zhodnocení přijatých opatření na základě určených rozvojových trendů. Ty byly speciálně upraveny na to, aby reflektovaly oblasti, ve kterém město může trpět nedostatky. Zároveň jsou popsána řešení zaměřená na kvalitu života a mobilitu.

V demografické části se vždy zabývám úbytkem obyvatelstva, protože se na rozdíl od ekonomických trendů dá lépe předvídat. V praktické části určuji, zdali město podle vybrané definice skutečně trpí úbytkem obyvatel a jestli je na vině přirozený přírůstek či migrace. Dále určuji, jestli byla změna obyvatel zapříčiněna suburbanizací. Ve strategickém a územním plánu pak lokalizuji jednotlivé kroky, které město podniklo pro rozvoj města. Následně vyhodnocuji reakce na jednotlivé trendy způsobené s odlivem obyvatelstva a míru přijatých opatření. Na závěr určuji, jak město k danému problému přistupovalo.

4. Teoretická část

4.1. Příčiny vzniku smršťujících se měst

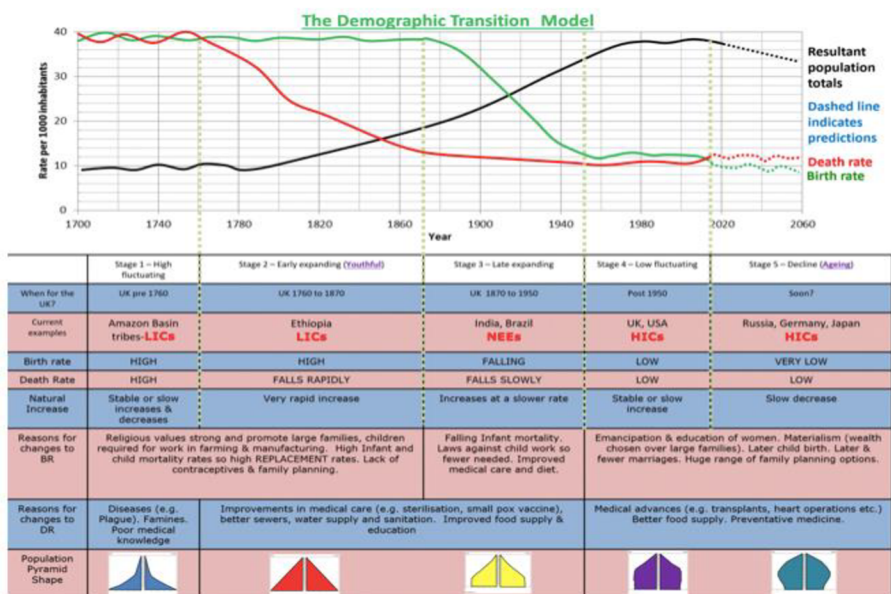
Smršťování měst je negativním jevem, který se projevuje úbytkem obyvatel a podle Pallagst et al. (2014) může mít pět spouštěčů. V následujících kapitolách budou tyto spouštěče podrobněji popsány.

4.1.1. Ekonomické problémy

Prvním spouštěčem jsou ekonomické problémy spojené s nedostatkem pracovních míst zejména ve spojitosti s průmyslem nebo ukončením těžby. To může být v současné době stále rostoucím problémem, z důvodu vyšších požadavků na ochranu životního prostředí. V Evropské unii se všechny členské státy dohodly že do roku 2030 omezí produkci emisí (Realizace Zelené dohody pro Evropu, 2021). Na základě této dohody jsou podle Tošovské (2010) vytvářeny nástroje politiky ŽP v souvislosti s omezením produkce skleníkových plynů ve formě emisních povolenek, které byly přijaty Evropskou unií roku 2005. Díky zavádění těžebních limitů klesá počet pracovních míst, a to může být v oblastech důlního průmyslu problémem, protože vzhledem k jeho výnosnosti byl v minulosti velmi rozšiřován a bývá největším ekonomickým subjektem. V Česku jsou přesunem obyvatel spojeným s těžbou postiženy zejména kraje Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský.

4.1.2. Demografické změny

Demografické změny jsou spojené se stárnutím populace, nízkým přirozeným přírůstkem a migrací obyvatel. Obrázek demografické revoluce ukazuje, jak vývoj společnosti ovlivňuje demografické údaje. Čím více se společnost mění na moderní a rozvinutou, tím více dochází k poklesu porodnosti (zelená křivka) související s emancipací žen a poklesu počtu zemřelých (červená křivka) z důvodu rozvoje lékařských věd. Počet obyvatel se tak při přestupu k moderní společnosti dostává do populačního maxima a začíná klesat.

Obr. č. 1: Model demografického přechodu Zdroj: (Demographic Transition Model and Development, 2015)

Zároveň můžeme pozorovat na grafech věkové pyramidy, že dochází ke stárnutí obyvatelstva. Data ukazují, že všechny tyto trendy budou pokračovat i v budoucnu.

4.1.3. Suburbanizace

Za třetí pouštěč můžeme označit suburbanizaci a vylidňování městského centra. Při tomto procesu dochází k odchodu obyvatel do zázemí města. Podle Sýkory (2003) je příčinou suburbanizace vymístění průmyslu a služeb do okrajových částí. Následkem je snížení hustoty obyvatel v městském jádru a rozvolnění zástavby, která zasahuje do krajiny. Díky procesu suburbanizace pak vzniká urbanistická struktura označovaná jako urban sprawl. Sídelní kaše často navazuje na již stávající dopravní infrastrukturu a může propojovat jednotlivé urbanistické celky (Hnilička, 2005). Jako řešení tohoto problému se nabízí nevytvářet rozvojové plochy bydlení na okraji města a snažit se o kompaktní zástavbu, protože rozvolněním zástavby jsou vytvářeny větší nároky na infrastrukturu a zajištění občanské vybavenosti, ale zajišťují komfortnější bydlení (Habibi & Asadi, 2011). V případě smršťujících se měst pak bývají města postižená decentralizací označována jako „doughnut hole“ a typickým příkladem takového města je například Krakov (Aurambout, Schiavina, Melchiorri, & Fioretti, 2021).

4.1.4. Strukturální problémy

Strukturální změnu můžeme chápat jako problém nabídky pracovních míst v dané oblasti. Na vině je nedostatek příležitostí pro vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo, protože většina pracovních nabídek je vytvořena pro lidi s nízkým vzděláním. Často v těchto oblastech není ani příležitost vysokoškolského vzdělání a mladí lidé za ním musí cestovat. Po studiu se pak už většinou nevrací do místa bydliště, protože by nebyli schopni najít uplatnění v oboru (Schmeidler, Jiříčková, & Zámečník, Výzva shrinking cities u nás, v Evropě i ve světě, 2011). Takový proces bývá označován jako „odliv mozků“. Za strukturálně postižené oblasti můžeme považovat v Česku Ústecký a Karlovarský kraj.

4.1.5. Environmentální změny

Do této kategorie můžeme zařadit oblasti, které trpí znečištěním ovzduší, přírodní katastrofy a klimatickou změnu. Často bývají problémy se znečištěním životního prostředí spojovány s důlními aktivitami a nedodržování ekologických limitů nastavených vládou.

4.2. Definice smršťujících se měst

SCiRN in Aurambout et al. (2021) definuje smršťující se město jako město, které v posledních pěti letech ztrácelo meziročně 0,15 % obyvatelstva. Pro tuto práci byla však použita definice podle Svobodové et al. (2015), která udává, že aby bylo město považováno za smršťující se, musí v posledních letech ztratit nejméně 3% obyvatel. Tato definice je přizpůsobena přímo na česká města a eliminuje náhodné výchyly v počtech obyvatel, které by se mohly meziročně vyskytovat.

Podle doby trvání úbytku obyvatel rozlišujeme krátkodobé, dlouhodobé a periodické smrštění. Při dlouhodobém úbytku obyvatel musí město ztratit 3 % obyvatel alespoň ve dvou pětiletých obdobích.

4.3. Přístupy vedení měst ke ztrátě obyvatel

V této kapitole se budu zabývat přístupy měst, které se potýkají s dlouhodobým smršťováním a kroky které mohou zpomalit, nebo dokonce zvrátit depopulační, ekonomickou a sociální krizi. Pro smršťující se města je žádoucí přizpůsobit městské

plánování úbytku obyvatel a vytvářet řešení, která budou udržitelná a nebudou jen vyvažovat negativní vlivy úbytku obyvatel. Naopak pokud nepřizpůsobí plánování změnám a nepřijmou že mají problém se ztrátou obyvatel a že jejich strategie by měla být odlišná, problémy města se mohou nadále prohlubovat a v případě, že se později rozhodnou změnit svůj přístup, bude potřeba větších investic. Nejlepší je tedy vydat se cestou vedoucí k trvale udržitelnému rozvoji, který je založen na třech pilířích a to enviromentálním, ekonomickém a sociálním. V těchto kategoriích mají také smršťující se města nedostatky. Vybraná strategie by se tak měla odrážet do plánovacích dokumentů měst, kterými se budu později zabývat v následujících kapitolách. Hossers (2014) rozlišuje čtyři přístupy měst ke smršťování, které budou popsány v následujících odstavcích.

Zjednodušování problému smršťení bývá nejsnadnějším přístupem a mnohokrát i počáteční fází řešení problému se smršťujícím se městem. Vedení města nepovažuje úbytek obyvatel za hrozbu, tuto situaci podceňuje a považuje ji za ojedinělou. Přesto, že město trpí úbytkem obyvatel, tak to není zohledňováno při procesu plánování. V územním plánu můžeme najít nové zastavitelné plochy.

Druhý přístup spočívá v tom, že si je město vědomo úbytku obyvatel, ale místo toho, aby investovalo do stávajícího obyvatelstva je zaměřeno na propagaci a přilákání podnikatel.

Při akceptaci si je město vědomo depopulace a je připraveno podniknout kroky, které budou vést ke zlepšení situace. Při tomto přístupu město není zaměřeno na rozšiřování zastavitelných ploch, ani na propagaci města, ale spíše na kvalitu života ve městě, aby si udrželo stávající obyvatele. Město tedy místo plánování pro růst plánuje pro smršťení. Zároveň je tento přístup považován za neúčinnější.

Dalším způsobem, jak můžeme ke smršťujícím městům přistupovat je využít smršťení jako příležitosti. Neberou sníženou populaci jako přítěž, ale jako příležitost k vytváření pevnějších sociálních pout mezi obyvateli a zachovávání kulturního dědictví (Oliveti, 2016).

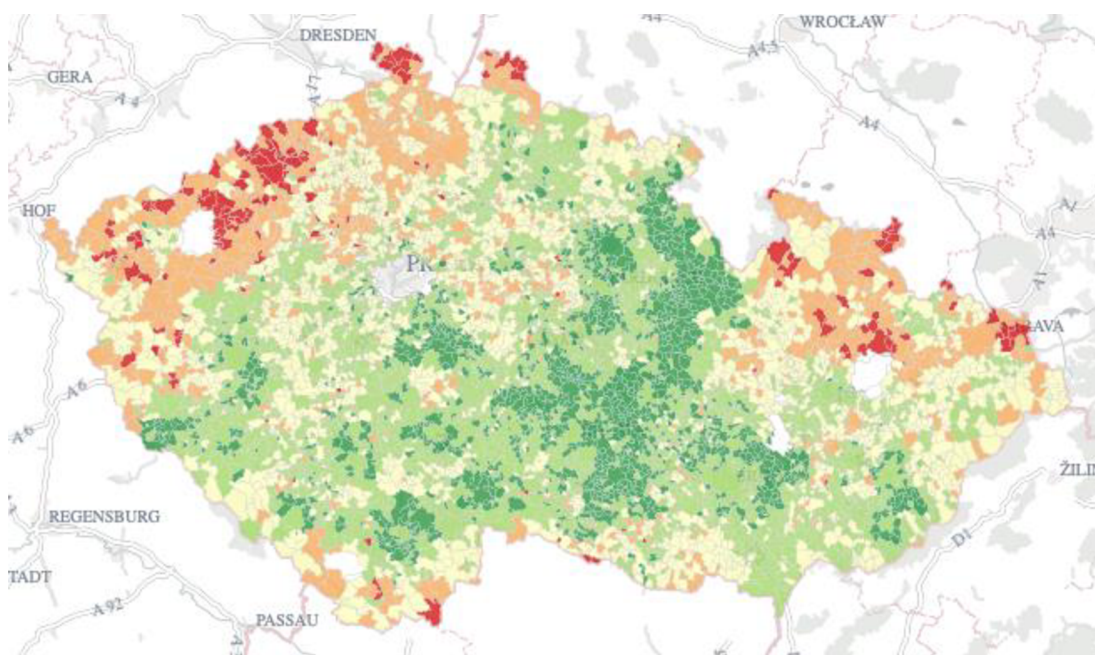
4.4. Možná řešení vylidňování měst

V rešeršní části se věnuji problémům, kterými smršťující se města trpí a jejich potenciálním řešením a způsobem zhodnocení přijatých opatření na základě určených rozvojových trendů. Ty byly speciálně upraveny na to, aby reflektovaly oblasti, ve kterým město může trpět nedostatky. Zároveň jsou popsána řešení zaměřená na kvalitu života a mobilitu.

4.4.1. Kvalita života

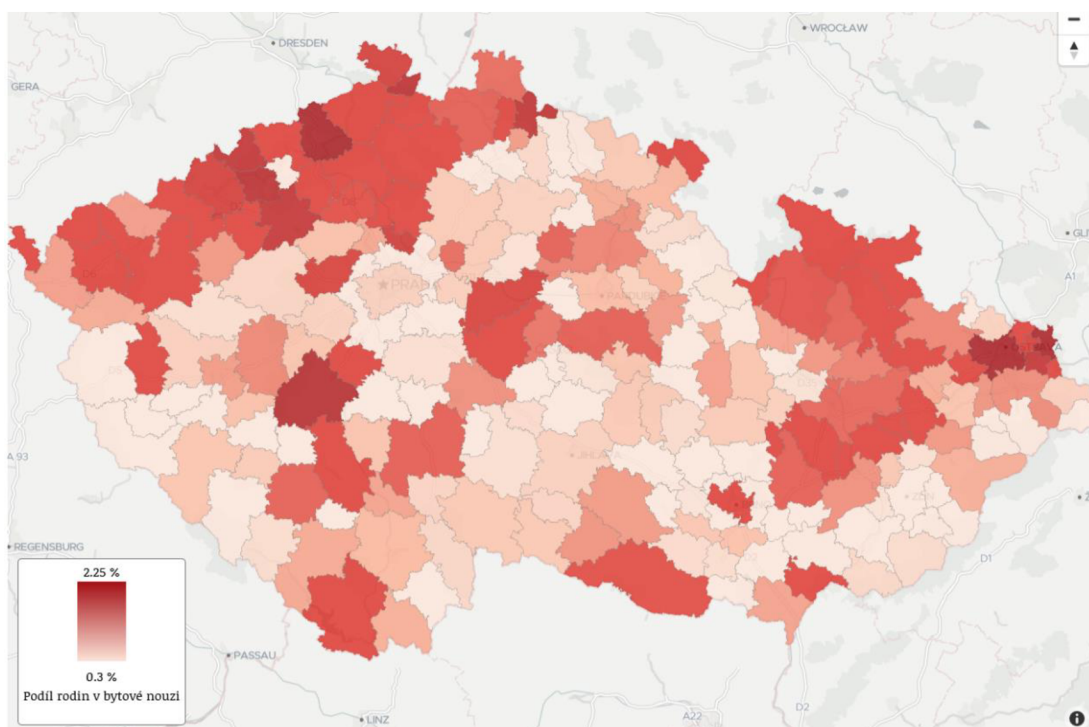
Podle národní strategie 2030 můžeme určit 11 ukazatelů kvality života, a to příjem a bohatství, zaměstnanost, bydlení, zdraví, sladřování soukromého a pracovního života, vzdělávání, mezilidské vztahy, občanská vybavenost a dobré vládnutí, životní prostředí, bezpečnost a osobní pohoda (Česká Republika 2030 Společně - Udržitelně, 2022).

Pro určení kvality života v jednotlivých městech byla vypracována interaktivní mapa. Cibulka a Boček (2018) navrhuji investice do opatření zajišťující podporu dětí z chudých rodin, dostupné bydlení a pomoc s oddlužením. Zároveň tato mapa ukazuje, že kvalita života v Karlovarském a Ústeckém kraji je velmi nízká. Podle dat z mapy exekucí, také můžeme pozorovat, že celý region NUTS II Severovýchod má podíl zadlužených osob asi 16 % (Mapa exekucí, 2019) a trpí bytovou nouzí (Boček, Cibulka, Danelová, & Kremr, 2019).

Obr. č. 2: Mapa kvality života v ČR

Zdroj: (Interaktivní mapa kvality života, 2018)

Obr. č. 3: Podíl rodin v bytové nouzi v ČR Zdroj: (Interaktivní mapa bytové nouze, 2019)

4.4.2. Mobilita obyvatelstva

Podle Schmeidlera (2010) je kvalita života úzce spojena s mobilitou. Tu můžeme definovat jako schopnost pohybu v prostoru a bývá často zmiňována s fyzicky znevýhodněnými osobami. Hlavním prostředkem k dosažení mobility je v dnešní době dopravní infrastruktura.

4.5. Vybrané rozvojové trendy směřujících se měst

Ježek et al. (2021) rozpracovává rozvojové trendy měst se zaměřením na města, která mají méně než 20 000 obyvatel. Z tohoto důvodu jsou trendy upraveny a doplněny tak, aby vyhovovaly městům, které trpí úbytkem obyvatel.

4.5.1. Sledované trendy v této bakalářské práci s identifikátory a způsoby ověření:

- Pokles počtu obyvatel – demografická analýza města/demografická analýza v koncepčních dokumentech
- Stárnutí populace – Vycházíme z toho, se se jedná o celorepublikový problém, Služby pro občany v postproduktivním věku

- Odchod obyvatel z města – demografická analýza města/demografická analýza v koncepčních dokumentech
- Suburbanizace – demografická analýza
- Nedostatečná OV – koncepční dokumenty – výstavba zařízení zaměřených na vzdělávání, zdravotnictví, rekreaci apod.
- Negativní dopady dopravy na životní prostředí – Podpora cyklistické a pěší turistiky a dalších ekologických forem dopravy
- Nedostatek pracovních příležitostí – koncepční dokumenty, podpora spolupráce mezi školami a místními zaměstnavateli, vytváření nových pracovních míst
- Málo podnikatelských příležitostí – koncepční dokumenty – podpora podnikání
- Zhoršování stavu technické infrastruktury – koncepční dokumenty
- Rostoucí degradace sídel – koncepční dokumenty – využití prostorů a ploch, které už neplní svou původní úlohu k jiným účelům, zástavba proluk, preference kompaktní zástavby
- Rostoucí zájem o meziobecní spolupráci – koncepční dokumenty, spolupráce s obcí nebo svazkem obcí
- Sociální problémy – zvýšení bezpečnosti, podpora preventivních programů
- Zhoršená mobilita – zajištění autobusové dopravy, senior – taxi a bezbariérového přístupu

5. Aplikační část

5.1. NUTS II Severozápad

Za účelem srovnávání a vyrovnávání rozdílů v jednotlivých regionech Evropské unie a čerpaní dotací z evropských fondů, které představují významný zdroj financí pro české obce a regiony byly vytvořeny regiony soudržnosti na úrovni NUTS II. V České republice jich je na této úrovni vymezeno osm. Jedním z těchto regionů je i NUTS II Severozápad, který se skládá z Karlovarského a Ústeckého kraje.

5.1.1. Charakteristika regionu

Region NUTS II Severozápad je díky své poloze podkrušnohorské (mostecké) a sokolovské pánvi znám zejména pro svou těžbu hnědého uhlí a podle Svobodové et al. (2015) můžeme tento region zařadit mezi strukturálně postižené oblasti. Dalším charakteristickým znakem regionu je turismus, na základě dat z Eurostatu (2019) je Karlovarský kraj druhým nejnavštěvovanějším krajem hned za hlavním městem Prahou. Z historického hlediska byla tato oblast postižena výraznými přesuny obyvatelstva v důsledku 2. světové války odsunem Němců ze Sudet a následným přistěhováním českého obyvatelstva. Další významnou historickou událostí, která ovlivnila místní oblast je nástup socialismu a s tím spojená výše zmíněná těžba a její rozvoj na úkor místní krajiny.

5.1.2. Demografická analýza

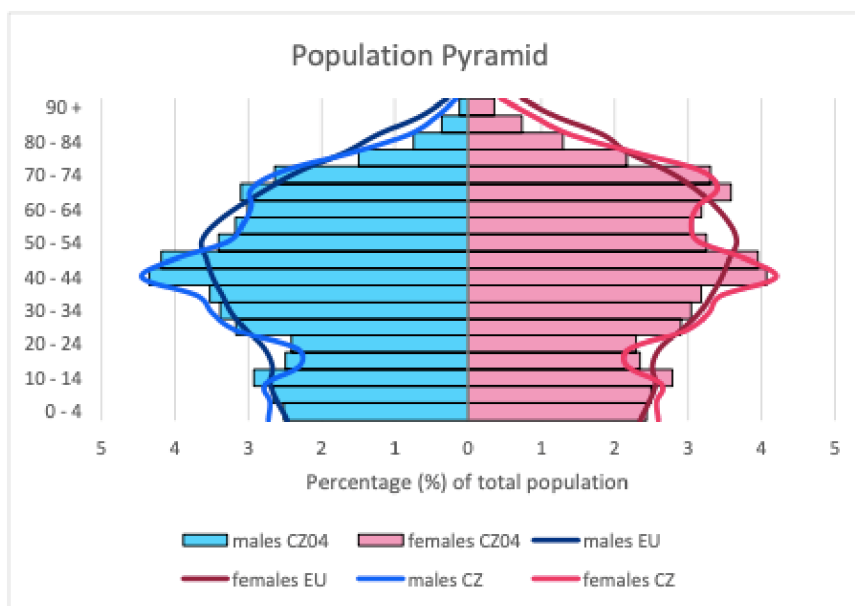
Karlovarský a Ústecký kraj spolu s Moravskoslezským a Zlínským krajem označuje ČSÚ za regions dlouhodobým úbytkem obyvatel. Podle tabulky počtu obyvatel, která srovnává data ze SLDB 2011 s daty ČSÚ z roku 2020 je vidět, že ačkoli jsou zmíněné kraje vylidňovány, v České republice počet obyvatel stále přibývá. Z dat je patrné že úbytek obyvatel není celorepublikovým trendem a můžeme předpokládat že úbytek obyvatel v Ústeckém a Karlovarském kraji je způsoben přesunem obyvatelstva do atraktivnějších regionů zejména do Středočeského kraje a do Prahy, kde je hrubá míra celkového přírůstku vysoká (Český statistický úřad, 2020).

Počet a podíl osob ve věku 15–64 let, 2011*–2020 (k 31. 12.)

Kraj	Počet osob						
	2011*	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ČR	10486 731	10553 843	10578 820	10610 055	10649 800	10693 939	10701 777
Karlovarský	214 931	199 349	196 260	193 867	191 556	189 736	188 009
Ústecký	584 246	547 147	540 254	534 972	531 098	527 847	522 895

Tab. č. 1: Počet a podíl osob ve věku 15–64 let v roce 2011 a v letech 2015 – 2020
Zdroj: (ČSÚ, 2020)

Vzhledem k celorepublikovému trendu zároveň dochází ke stárnutí obyvatelstva, kdy se velká část populace přesunula z produktivního do postproduktivního věku. Tento trend také zvyšuje v regionech nároky na občanskou vybavenost zaměřenou pro lidi v důchodovém věku. Stárnutí obyvatel můžeme také pozorovat na grafu Struktury obyvatelstva Eurostatu. Ten vyjadřuje, že stárnutí obyvatelstva bude ještě v následujících letech pokračovat.

Obř. č. 4: Věková pyramida obyvatelstva v regionu NUTS II Severovýchod
Zdroj: (Eurostat, 2020)

Podle MPSV (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2021) mají Ústecký a Karlovarský kraj nejnižší podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, a naopak nejvyšší podíl obyvatelstva jen se základním vzděláním. Dá se tedy předpokládat, že mladí lidé se budou za vysokoškolským vzděláním stěhovat do jiných regionů a zpět už se nebudou vracet, protože nebudou schopni najít uplatnění z důvodu přizpůsobení nabídky pracovních příležitostí vzdělanostní struktuře obyvatel což bude mít také vliv na strukturu obyvatel. MPSV také uvádí pokles pracovních míst v priméru a

sekundéru, které jsou pro region charakteristické. Avšak podle ČSÚ se nezaměstnanost v obou krajích od posledního sčítání lidu v roce 2011 výrazně snížila.

5.2. Karlovarský kraj

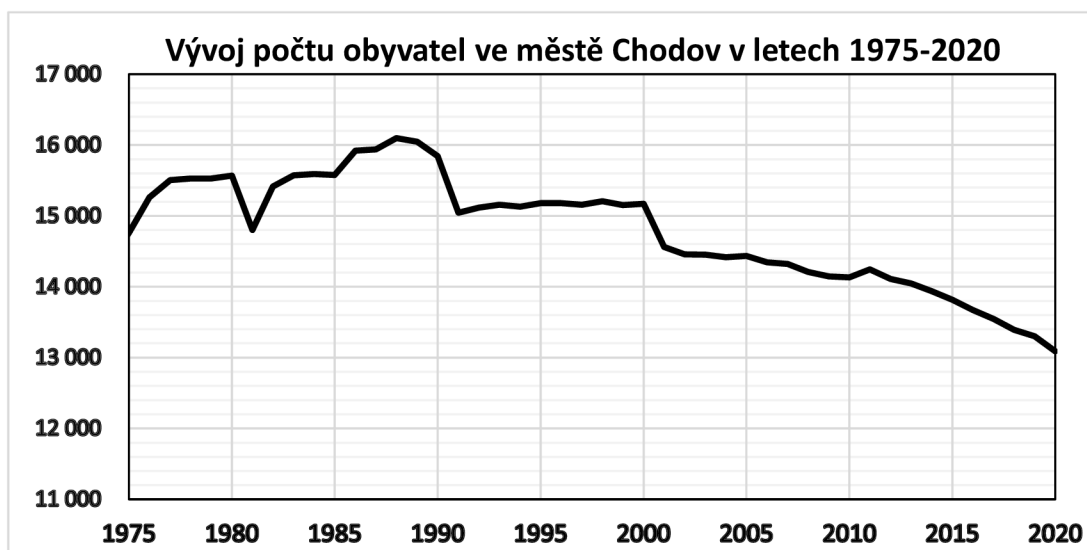
5.2.1. Chodov

5.2.1.1. Charakteristika města

Město spadá pod okres Sokolov a nachází se v důlní oblasti sokolovské pánve, kde můžeme najít hnědouhelné doly a výsyvky, které formovaly místní krajinu. Počet obyvatel ve městě Chodov začal růst v 2. polovině 18. století, kdy ve městě začala těžba hnědého uhlí. S výstavbou železnice z Chebu do Karlových Varů v 19. století začala ve městě také výroba porcelánu a strojírenství. Po 2. světové válce došlo k odsunu německých obyvatel z příhraničních oblastí a město až do 60. let stagnovalo (Kuča, Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. díl, 1997). V 50. a 60. letech pak došlo k výstavbě velkého množství bytů v podobě panelových sídlišť pro zajištění ubytování zejména pro zaměstnance strojírenského průmyslu. (Město Chodov, 2013)

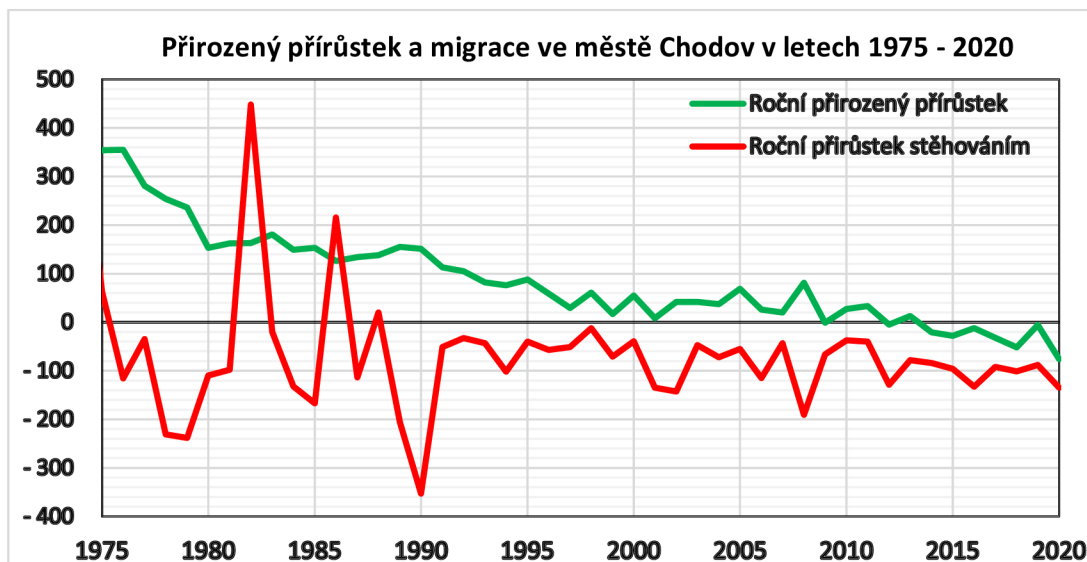
5.2.1.2. Demografická analýza

Na grafu vývoje počtu obyvatel ve městě Chodov v letech 1975–2020 můžeme pozorovat, že až do 90. let minulého století počet obyvatel rostl, poté se počet obyvatel nacházel deset let ve stagnaci a od roku 2000 začal soustavně klesat. Mezi lety 2015–2020 poklesl počet obyvatel z 13 816 na 13 089, což dělá úbytek 5,26 % obyvatel. Pokles počtu obyvatel se s postupem let zvyšuje a z Chodova se tak stává smršťující se město. Zároveň město Chodov utrpělo za posledních 5 let největší úbytek obyvatel ze všech vybraných měst, kterými se zabývá tato bakalářská práce.

Obr. č. 5: Vývoj počtu obyvatel ve městě Chodov v letech 1975 – 2020
Zdroj: (ČSÚ, 2022)

Počet obyvatel je dán dvěma ukazateli, a to přirozeným přírůstkem a migrací. Na grafu můžeme pozorovat, že přirozený přírůstek se postupně snižoval a klesl až do negativních hodnot, zatímco migrace v 80. letech minulého století kolísala a nabírala dokonce kladných hodnot, ale v posledních 30 letech stále vykazuje negativní hodnoty.

Obr. č. 6: Přirozený přírůstek a migrace ve městě Chodov v letech 1975 – 2020
Zdroj: (ČSÚ, 2022)

5.2.1.3. Strategie Chodova 2025

Ze socioekonomické analýzy, která předchází dokumentu Strategického plánu města Chodova vyplývá, že si je vedení města vědomo poklesu počtu obyvatel, který

začal v roce 2000. Autoři tohoto dokumentu tento pokles obyvatel přisuzují zejména migraci obyvatel, protože v předchozích letech zaznamenali pozitivní přirozený přírůstek. Právě proto zvolili jako hlavní cíl zlepšení image města.

Jedním z hlavních problémů je podle dokumentu bezpečnost obyvatel, respektive pocit bezpečnosti. Ačkoli z dat získaných analýzou území bylo vyvozeno, že město Chodov je bezpečnou lokalitou, obyvatelé považují bezpečnost města za jeden z největších problémů, a to zejména ve spojitosti s vyloučenými lokalitami. Město na tento problém reaguje navýšením kapacit městské policie a rozšířením kamerových systémů, stejně jako zvýšením dostupnosti bezpečnostních záchranných složek, úpravou bezpečnostních prvků v dopravě a také zlepšením dopravní infrastruktury na které závisí pohyb obyvatel, protože je město závislé na motorové dopravě.

Pro zlepšení kvality života místních obyvatel plánuje vedení města rozšířit nabídku služeb pro sociálně slabé skupiny podporou výstavby volnočasového zázemí, modernizací občanské vybavenosti a také rozšiřováním kulturního vyžití ve městě. Pro zlepšení kvality volnočasového vyžití byla vytvořena i speciální strategie na rozvoj sportu.

Jedním z nejdůležitějších kroků je snaha o snížení nezaměstnanosti ve spolupráci s Karlovarským krajem, a to přizpůsobením výuky na míru potřebám na místním trhu práce spolu s vytvořením nabídky nemovitostí pro podnikatelské subjekty za účelem podpory podnikání a v důsledku možné zvýšení počtu pracovních míst. Za účelem podpory podnikání má také probíhat revitalizace brownfieldů, která by zároveň měla zlepšovat image města. V dohledné době bude město také čelit významným problémům spojeným s odchodem největšího zaměstnavatele, a to Sokolovské uhelné, která má významně snižovat počet pracovních míst a předpokládá ukončení těžby přibližně do roku 2030. Tato skutečnost je považována za hrozbu zejména z důvodu napojení na jejich teplovod.

Město Chodov se také připravuje na získání větších pravomocí ve státní správě, a to vyjednáváním o přesunutí některých úřadů na území města, což by zároveň mělo příznivý vliv na dostupnost těchto úřadů občanům.

Z důvodu zvýšení bezpečnosti a řešení environmentálních a energetických otázek má město vytvořenou strategii Smart Chodov 2030, která je založena na principu Smart Cities, který je založen na modernizaci komunikačních technologií.

5.2.1.4. ÚZ územního plánu města Chodov po 7. změně z 6.10.2020

Město Chodov se pomocí územního plánu snaží podporovat investiční záměry vymezením ploch pro výrobu a skladování, které umísťuje na okraje zastavěného území. Zároveň je snaha odklonit tranzitní nákladní dopravu, která město trápila i v minulosti a na základě podnětu ze ZÚR Karlovarského kraje město vymezuje koridor VPS pro umístění obchvatu.

Územním plánem jsou také vymezovány plochy bydlení. Jednou z hlavních priorit města v tomto ohledu je kompaktní zástavba. Pro tento účel demoluje, přestavuje části území a provádí asanace. Ve velkém jsou však také vymezeny i plochy nově zastavitelné. K tomu chce město také zajistit odpovídající občanskou vybavenost, například vytvořením sociálních a azylových bytů.

Rekreace je podporována vytvořením nových ploch pro tento účel a doplněním vybavení na stávajících plochách. V neposlední řadě město navrhuje nové cyklostezky pro snahu o cyklistickou dopravu ve městě. Jsou také vymezeny plochy na rozšíření veřejných prostranství.

Pro zajištění nezbytné technické infrastruktury je na některých místech nutno zvětšit kapacitu vodovodů a ulevit přetíženým úsekům kanalizace a v nově zastavitelných plochách je technická infrastruktura rozšiřována.

Je vytvářeno také velké množství územních rezerv, a to jak v plochách dopravní infrastruktury, plochách rekreaci i plochách bydlení. Využití těchto rezerv k navrhovaným účelům je podmíněno využitím okolních navrhovaných ploch, vyjma dopravní infrastruktury.

5.2.2. Vyhodnocení přijatých opatření na trendy vyskytující se ve městě Chodov

Pokles počtu obyvatel nebyl v době vypracování dokumentu vnímán jako problém, a tak ho město aktivně neřeší, protože kladný přirozený přírůstek vyvažoval migraci obyvatelstva. Ačkoliv je úbytek obyvatel způsoben migrací, není na vině proces suburbanizace, protože je registrován úbytek obyvatel i v okolních obcích.

Zhoršenou kvalitu života se snaží zlepšit jak doplněním občanské vybavenosti, tak zvýšením mobility ve formě zajištění bezbariérovosti a zajištění dopravní dostupnosti úřadů pro seniory. Problém se vzdělaností je řešen spíše nabídkou rekvalifikačních kurzů a spoluprací s místními podniky než vytvářením dalších ploch občanské vybavenosti pro vzdělávání. Rostoucí sociální problémy jsou zejména v oblasti bezpečnosti, kterou se město snaží vyřešit investicí do bezpečnostních složek a úpravou prvků v dopravě. V oblasti technické infrastruktury nejsou zaznamenány žádné výrazné problémy a dopravní dostupnost je průběžně zajišťována modernizací a rozšířením v návaznosti na nové rozvojové plochy.

Málo podnikatelských příležitostí je řešeno zejména v podnikatelské sféře, a to revitalizací brownfieldů, což zároveň zmírňuje efekt degradace sídel. Ačkoli je zmiňován problém s odchodem největšího zaměstnavatele Sokolovské uhelné, jsou zaměřeni na nalezení jiného zdroje tepla než na hrozbu snížení počtu pracovních míst.

Rostoucí zájem o meziobecní spolupráci je zaznamenán ve spojitosti s vytvořením nových cyklostezek nadmístního významu, což je zároveň snaha o snížení negativních dopadů dopravy, protože je město závislé především na automobilové dopravě.

Chodov	Pokles počtu obyvatel	Stárnutí populace	Odchod obyvatel z města	Suburbanizace	Nedostatečná OV	Negativní dopady dopravy na životní prostředí	Nedostatek pracovních příležitostí	Málo podnikatelských příležitostí	Zhoršování stavu TI	Rostoucí degradace sídel	Rostoucí zájem o meziobecní spolupráci	Sociální problémy	Zhoršená mobilita
Výskyt jevu bez řešení	✓	✓											
Výskyt jevu s řešením			✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Jev se nevyskytuje				✓					✓				

Tab. č. 2: Tabulka vyhodnocení přijatých opatření ve městě Chodov
Zdroj: (Autor, 2022)

Podle přijatých opatření bych přístup města označila spíše za trivializaci. Snahu o zlepšení podmínek ve městě bych pak přisuzovala tomu, že město reaguje na potřeby občanů vycházející z dotazníkového šetření než v reakci na pokles počtu obyvatel.

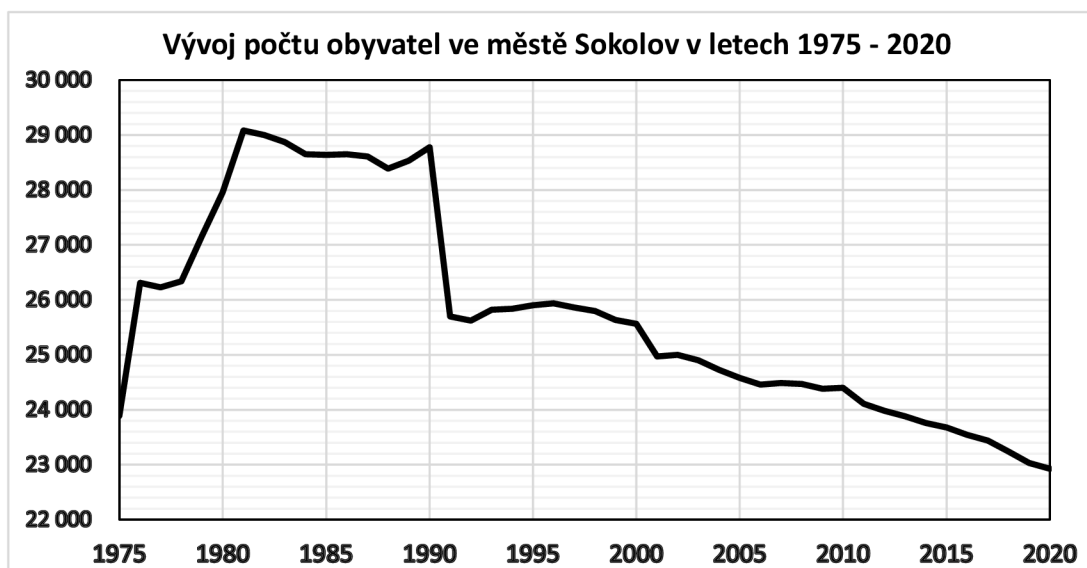
5.2.3. Sokolov

5.2.3.1. Charakteristika města

Sokolov je aglomerací a obcí s rozšířenou příslušností a nachází se v sokolovské hnědouhelné pánvi. V 18. století převažovalo v Sokolově zemědělství, zejména chmelářství. Postupně vazba na zemědělskou půdu opadla a nahradila ji těžba hnědého uhlí. S rozvojem průmyslu se také v okolí Sokolova ve Starém Sedle otevřela chemička a roku 1870 došlo k napojení města na železniční síť na trase Cheb – Karlovy Vary (Kuča, 2004). V průběhu let došlo ke zrušení několika rybníků a na místě jednoho z nich ve 20. století byla vystavěna tepelná elektrárna a následně došlo k velkému rozšíření zástavby, zejména pro zaměstnance hutí. Za 2. světové války bylo město bombardováno a velká část města byla zničena. Důvodem byla jak značná ložiska uhlí, tak to, že bylo město ve své době industriálním centrem. Vývoj počtu obyvatel v této době byl také značně ovlivněn odsunem Němců z pohraničních oblastí a nejinak tomu bylo i u Sokolova. Počet Němců, kteří se ze Sokolova (tehdejšího Falknova) museli odstěhovat je odhadován na 8000 (Místopisy). Po válce bylo město do značné míry přestavěno a v 60. letech pak začala socialistická výstavba panelových domů. Tato výstavba pokračovala až do 80. let a došlo také k modernizaci železniční tratě. Podle Kuči (2004) byla za socialismu těžba uhlí prioritou a celá aglomerace Sokolova byla poznamenána důlní těžbou, která sahala až po okraj sídel.

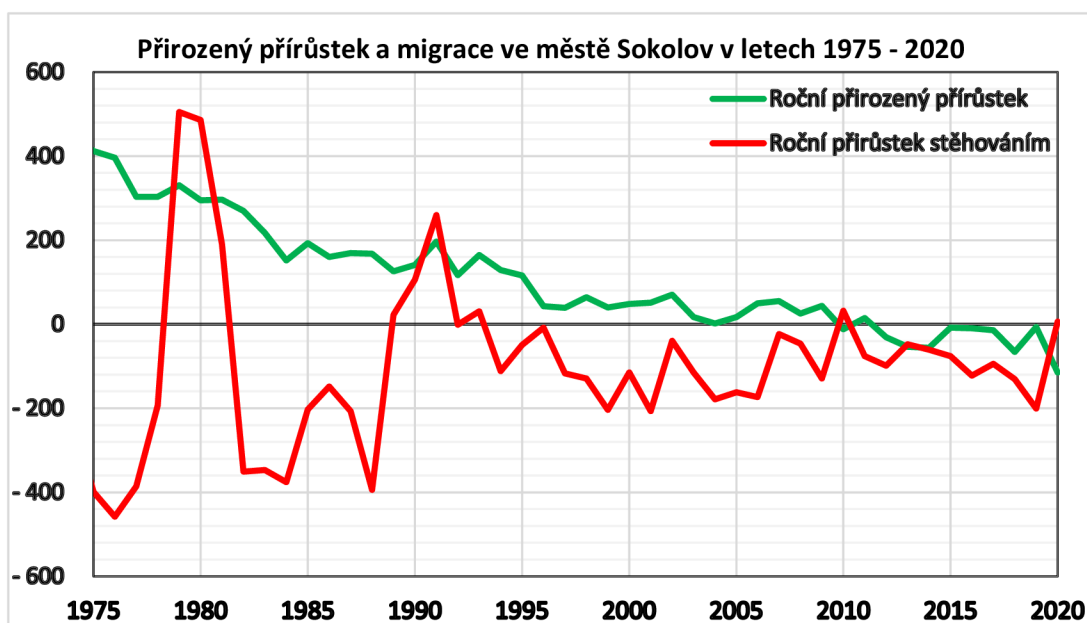
5.2.3.2. Demografická analýza města Sokolov

Na grafu vývoje počtu obyvatel ve městě Sokolov v letech 1975–2020 můžeme pozorovat, že k prvnímu výraznému poklesu obyvatel došlo v devadesátých letech minulého století. Výchylka, kterou vidíme v roce 1991 je způsobena zpřesněním údajů ze SLDB v roce 1991. Přesto můžeme vidět, že od roku 1996 se počet obyvatel postupně snižoval. V letech 2015-2020 pak pozorujeme pokles obyvatel z 23 679 na 22 924, tedy o 3,18 %.

Obr. č. 7: Vývoj počtu obyvatel ve městě Sokolov v letech 1975 – 2020
Zdroj: (ČSÚ, 2022)

Stejně jako u města Chodova i u Sokolova můžeme na přirozeném přírůstku sledovat, že s postupem času stále klesal a od roku 2012 už nabývá pouze negativních hodnot. Migrace v průběhu let několikrát kolísala, ale můžeme říct, že od sčítání lidu v roce 1991, kdy došlo ke zpřesnění údajů se držela převážně v negativních číslech.

Obr. č. 8: Přirozený přírůstek a migrace ve městě Sokolov v letech 1975–2020
Zdroj: (ČSÚ, 2022)

5.2.3.3. Strategický plán udržitelného rozvoje města Sokolova na roky 2011-2025

Strategický plán města Sokolova neuvádí žádný výrazný úbytek počtu obyvatel a vidí v datech z posledních let spíše stagnaci. Jsou uváděna data o záporné migraci a kladném přirozeném přírůstku obyvatel. Problémem je také přechod velké skupiny obyvatel z produktivního do postproduktivního věku a podle dat o věkovém složení obyvatelstva předpokládají, že se situace se stárnutím obyvatelstva bude stále zhoršovat. Byla také zaznamenána zvyšující se míra nezaměstnanosti. Z dokumentu tedy můžeme předpokládat, že město s úbytkem obyvatel v době vypracování nepočítalo a zaměřovalo se spíše na rostoucí nezaměstnanost a péči o stárnoucí obyvatelstvo, proto si zvolili za cíl zlepšování kvality života ve městě. Stejně jako města v mostecké pánvi, tak i Sokolov je postižen těžbou ze sokolovské hnědouhelné pánve.

Jak je již výše zmíněno, Sokolov se zaměřuje na rozvoj sociálních služeb, a to jak pro lidi v postproduktivním věku, tak i lidi ze znevýhodněných skupin. V tomto duchu mají v plánu regulovat ceny na trhu nemovitostí a poskytovat sociální bydlení. Zároveň plánují vytvořit příznivé prostředí pro mladé občany, například rozvojem vzdělávání a zvýšením přístupnosti prostranství pro volnočasové aktivity. Ve školách také dbají na preventivní programy. Dále pracují na doplnění občanské vybavenosti například rozšířením zdravotnických služeb, které byly občany často kritizovány jako nedostatečné. Jednou z prioritních oblastí je pro Sokolov zlepšení komunikace mezi občany a městem a zároveň mezi městem a podnikatelskými subjekty. Jedná se o nejen o šíření informací mezi jednotlivými subjekty, ale také o jejich zapojení do procesu plánování.

Volnočasové vyžití ve městě je podporováno ve spojitosti s rozvojem cestovního ruchu, například zpřístupněním sportovišť široké veřejnosti a podporou cykloturistiky. Za tímto účelem chtějí město také více propagovat, a to nejen na úrovni města, ale také spoluprací s městy v celém regionu.

V rámci dopravy je řešeno zkvalitnění dopravní infrastruktury formou zajištění lepšího napojení na větší urbanistické celky, opravou místních komunikací a rozšířením parkovacích ploch, ale zároveň chtějí přikročit k omezení statické dopravy v centru města vybudováním záchytných parkovišť. Pro zlepšení image města chtějí,

aby došlo k rozsáhlým revitalizacím veřejných prostranství stejně jako nevyužívaného areálu nádraží a revitalizací brownfieldů, které by mohly sloužit pro podnikatelské účely.

5.2.3.4. ÚZ Územního plánu města Sokolova po vydání Změny 1 až 3 ze dne 30.1.2021

Město se zaměřuje především na zástavbu proluk a rozšiřuje především plochy vesnického a individuálního bydlení, na rozdíl od bydlení hromadného, pro které vymezuje jen jednu plochu. Stejně jako město Chodov i Sokolov využívá možnosti přestavby ploch. Na plochy bydlení jsou tak stanoveny pro přestavbu zahrádkářské kolonie.

Rekreaci město směřuje hlavně do okolí bývalé výsypky Michal. Tam také směřuje i plánování nové občanské vybavenosti stejně jako její doplnění v dalších rekreačních oblastech, kde chce podporovat sportovní využití. Pro rekreační účely a zvýšení turismu chce také vybudovat novou rozhlednu a hustou síť cyklostezek, kterou nadále rozšiřuje a dává možnost využití cyklistické dopravy i ve městě vybudováním cyklotras na stávajících komunikacích.

Plánováno je také rozsáhlé rozšiřování průmyslové zóny a výrobních ploch a s tím související dopravní infrastruktury. Dále chrání nerostná ložiska a nevyužívané plochy, které sloužily těžbě, kde byla těžební činnost ukončena. Tyto plochy budou následně podle ÚP rekultivovány formou zaplavení.

Technická infrastruktura je na území modernizována a rozšiřována zejména do nově zastavitelných ploch. V oblasti odpadového hospodářství nebudou probíhat žádné změny.

5.2.4. Vyhodnocení přijatých opatření na trendy vyskytující se ve městě Sokolov

Město trpí úbytkem obyvatel už od 90. let, přesto jsou v době vypracování strategického plánu demografické údaje vyhodnoceny jako stagnující. Podporu stárnoucího obyvatelstva zajišťují terénní pracovníky. Výhodou je i dobrá dostupnost sociálních služeb, čímž reagují na potřeby seniorů a potřebami spojenými

s lidmi v sociálně znevýhodněných skupinách. Pro tuto potřebu město také podporuje rozšíření bytového fondu o nízkonákladové bydlení. Dále se také zaměřují na rozšíření zdravotnických služeb, jejichž nedostatek je občany kritizován v dotazníkovém šetření.

V oblasti technické infrastruktury nejsou zaznamenány žádné výrazné problémy a zajištění dostupnosti je průběžně zajišťováno modernizací a rozšiřováním v návaznosti na nové rozvojové plochy.

Podpora podnikatelů je naplňována revitalizací brownfieldů, jejichž plochy pak chtějí nabídnout zejména k podnikatelským účelům. Zároveň je zmíněno snižování pracovních míst v Sokolovské uhelné, kdy reakcí je zvýšení kvalifikace obyvatel s ohledem na místní nabídku pracovních míst.

V dopravě je pak zaměřena pozornost na meziobecní spolupráci v rámci napojení na rychlostní síť komunikací a podpora cyklistiky vybudováním sítě cyklostezek. Zlepšení mobility je pak naplňováno formou opatření pro bezbariérový přístup.

Sokolov	Pokles počtu obyvatel	Stárnutí populace	Odchod obyvatel z města	Suburbanizace	Nedostatečná OV	Negativní dopady dopravy na životní prostředí	Nedostatek pracovních příležitostí	Málo podnikatelských příležitostí	Zhoršování stavu TI	Rostoucí degradace sídel	Rostoucí zájem o meziobecní spolupráci	Sociální problémy	Zhoršená mobilita
Výskyt jevu bez řešení	✓		✓										
Výskyt jevu s řešením		✓			✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Jev se nevyskytuje				✓					✓				

Tab. č. 3: Tabulka vyhodnocení přijatých opatření ve městě Sokolov
Zdroj: (Autor, 2022)

Přístup města Sokolov bych zhodnotila jako vyvažování negativních důsledků smrštění. Ačkoliv reagují na potřeby místních obyvatel formou přijetí opatření v oblastech, která byla v dotazníkovém šetření kritizována, jejich hlavním cílem je propagace města zejména ve spojitosti s podnikatelskými příležitostmi. Pokles počtu obyvatel ve spojitosti s migrací není nijak řešen, protože je stav obyvatel považován za stagnující.

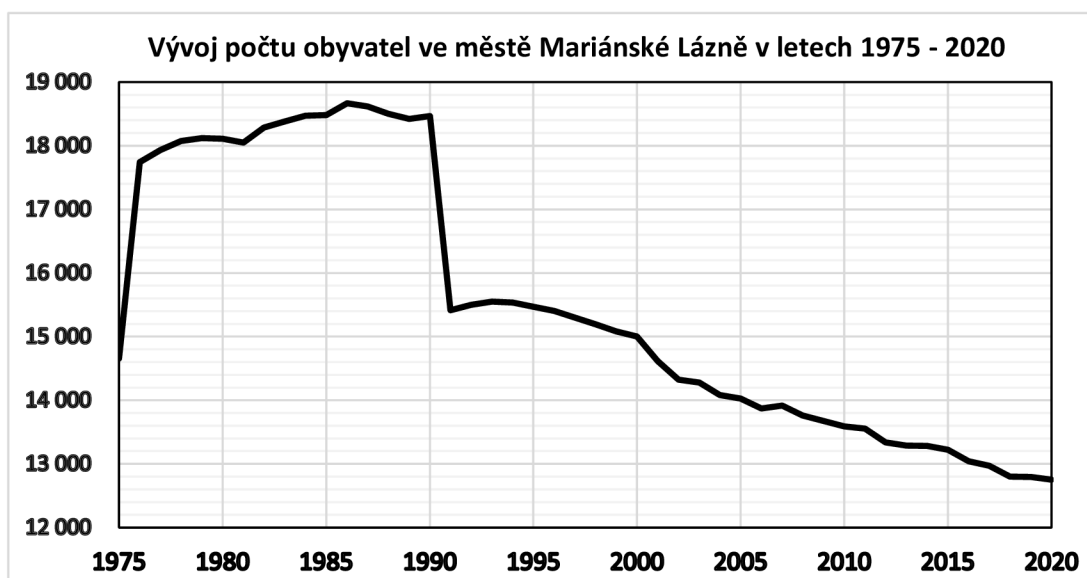
5.2.5. Mariánské lázně

5.2.5.1. Charakteristika města

Mariánské lázně jsou aglomerací, pro kterou jsou charakteristické přírodní prameny minerálních vod. I přesto trvalo desítky let, než byly v 18. století lázně postaveny. V 19. století se začíná rozšiřovat zástavba a lázeňství nabíralo věhlasu jak u nás, tak v zahraničí. Velký rozvoj zástavby pokračoval až do 1. světové války a s příchodem industrializace bylo město na počátku 20. století napojeno na železnici a rozvoj letecké dopravy. Železnicí bylo napojeno na Cheb, Vídeň, Prahu a později i Karlovy Vary (Mariánské Lázně, 2022). Za 2. světové války bylo město zabráno Němci a lázeňské prostory byly využívány jako nemocnice. Ti byli záhy vystěhováni. Stejně jako u ostatních měst i tady následovala výstavba panelových sídlišť a došlo také k rozvoji průmyslu. Mariánské lázně také spadají do tzv. lázeňského trojúhelníku, společně s Karlovými Vary a Františkovými Lázněmi a dnes je můžeme najít na seznamu UNESCO.

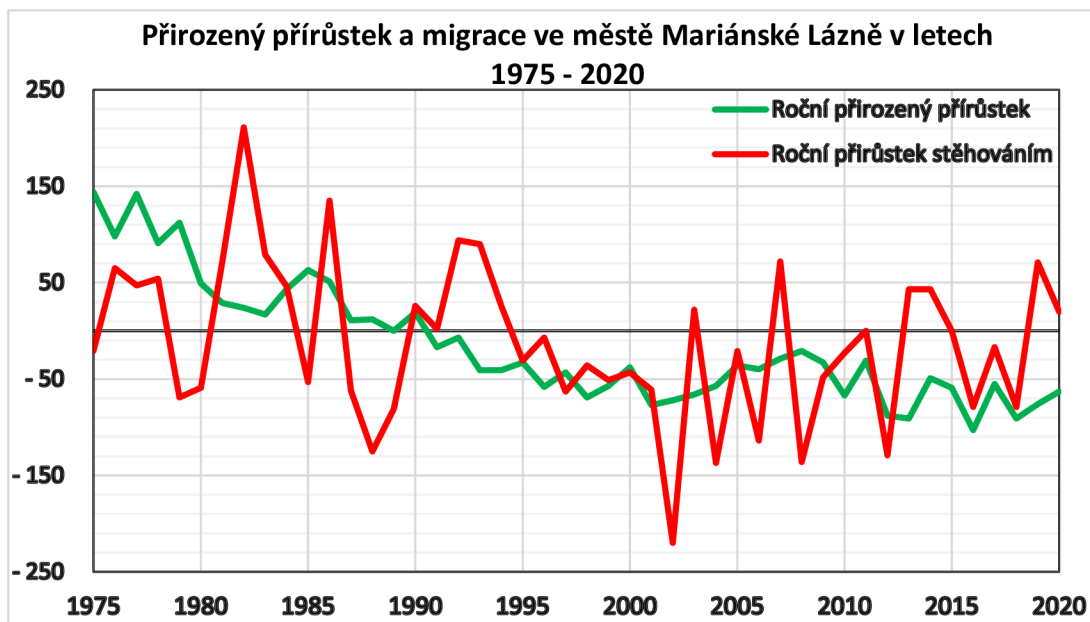
5.2.5.2. Demografická analýza města Mariánské lázně

Od 90. let minulého století můžeme pozorovat úbytek obyvatel, a to zejména po roce 1995. Od roku 2000 je pak změna výraznější a v letech 2015-2020 tato změna počtu obyvatel dělá 3,56 %. Je však vidět, že město trpí pozvolným úbytkem obyvatel už asi 25 let.

Obr. č. 9: Vývoj počtu obyvatel ve městě Mariánské Lázně v letech 1975–2020
Zdroj: ČSÚ, (2022)

Stejně jako u Chodova, Sokolova a Litvínova i zde můžeme pozorovat klesající přirozený přírůstek obyvatel. Ten od roku 1991 vykazuje pouze negativní hodnoty. Naopak křivka migrace vykazuje kolísání hodnot. Výkyvy u migrace jsou v průběhu let výrazné, avšak můžeme pozorovat, že v posledních 25 letech se migrace držela spíše v negativních než pozitivních hodnotách.

Obr. č. 10: Přirozený přírůstek a migrace ve městě Mariánské Lázně v letech 1975–2020
Zdroj: (ČSÚ, 2022)

5.2.5.3. Strategický plán rozvoje města Mariánské lázně do roku 2031 (od roku 2016)

Podle analytických podkladů kvality života ke strategickému plánu město trpí úbytkem obyvatel už od 90. let minulého století (Dodoková, Vlasák, Kadlec, & Borsík, 2016). Přirozený přírůstek je záporný stejně jako v minulých zkoumaných letech a migrační saldo nabývá taktéž záporných hodnot. Úbytek obyvatel není dáván za vinu vlivu suburbanizace, protože demografickou ztrátou trpí celá oblast obce s rozšířenou působností. Ze strategie je patrná orientace města na udržitelný rozvoj pomocí metody Agendy 21 a využívání členství v MAS21 k získávání dotací. Mariánské lázně mají za cíl být zeleným městem s lázeňstvím na vysoké úrovni a za tímto účelem chce město také získat ochrannou známku UNESCO. Je také prověřováno využití koncepce Smart City.

Stejně jako v ostatních městech Karlovarského a Ústeckého kraje, tak i v Mariánských lázních je vzdělanostní úroveň obyvatel na nízké úrovni, tedy

převažuje počet obyvatel se základním a středoškolským vzděláním. Z dokumentu vyplývá, že město považuje za hrozbu, že vysoce kvalifikovaní obyvatelé nebudou schopni najít uplatnění na místním trhu práce a budou se stěhovat za pracovními příležitostmi jinam. Ve vzdělávání je proto snaha podporovat spolupráci mezi jednotlivými školami a potenciálními zaměstnavateli spolu s plánem vypracování motivačního programu pro podporu příchodu absolventů vysokých škol. Pro zachování nízké nezaměstnanosti vzniká podpora a rozvoj v oblasti rekvalifikačních kurzů a celoživotního vzdělávání.

Pro zlepšení vzhledu města pro místní obyvatele i turisty chce město zachovat místní stav zeleně i přesto, že její údržba je velice nákladná. Díky tomu nechává vypracovat Generel zeleně a chce chránit přírodní léčivé zdroje. V oblasti životního prostředí klade také důraz na používání obnovitelných zdrojů například snížením emisí v dopravě, omezením automobilové dopravy a snížením energetické náročnosti budov. Rozvíjí také cyklistickou dopravu, na kterou má město vypracovaný Generel cyklistické dopravy.

Stejně jako ostatní mnou vybraná města vidí i Mariánské lázně příležitost v revitalizaci brownfieldů a využití těchto ploch pro budoucí podnikatelské záměry. Pro podporu podnikání chtějí také nechat vybudovat prostory sdílených kanceláří, které by měli být ekonomičtější a flexibilnější variantou k normálním kancelářím. Pro přilákání obyvatel do města chce město také nabídnout ve spolupráci s místními zaměstnavateli benefity pro místní zaměstnance, které budou zahrnovat využívání zařízení v majetku města.

Město také zaznamenává, že lidé málo využívají veřejná prostranství, a proto se chystá podporovat volnočasové aktivity a akce města prováděné právě ve veřejném prostoru. Mariánské Lázně plánují zlepšení kvality života ve městě také lepším napojením na větší urbanistické celky, a to jak na území České republiky, tak i s Německem, rozvojem zdravotnických služeb, které byly občany často kritizovány a prevencí v oblasti sociálního vyloučení a kriminality.

5.2.5.4. ÚZ Územního plánu po 27.změně z 9.10.2014

Město je zaměřeno na rozvoj lázeňství a zdravotnických služeb. Buduje také pečovatelský dům a pro zlepšení vzhledu města investuje do zeleně, terénních úprav, popřípadě revitalizace ploch. Pro rekreaci jsou pak Mariánské Lázně stanovují nová sportoviště.

V rámci podpory turismu je rozšiřováno letiště a z další dopravní infrastruktury jsou vytvářeny nové komunikace, parkoviště a chodníky.

Bydlení je řešeno formou etapizace pro zajištění kompaktní zástavby a preferováno je bydlení individuální, popřípadě smíšené. Dále jsou rozšiřovány plochy určené průmyslu a je zajištěno rozšiřování technické infrastruktury.

5.2.6. Vyhodnocení přijatých opatření na trendy vyskytující se ve městě Mariánské Lázně

Mariánské lázně úbytek obyvatelstva jako takový neřeší, a jsou zaměřeni spíše na zlepšení image města jako turistické destinace a propagaci města. Všímají si také stárnutí obyvatelstva a odchodu obyvatel z regionu. Pro seniory, také budují nové pečovatelské centrum.

Snížení negativních důsledků dopravy je naplňováno podporou cyklistické dopravy a vytvořením husté sítě cyklostezek, k rekreačním účelům, což zahrnuje i meziobecní spolupráci. Mobilita je pak zlepšována uzpůsobením bezbariérovosti.

Nedostatečnou občanskou vybavenost reagují zejména rozšířením zdravotnictví, které bylo občany často kritizováno. Dále je však zájem směřován spíše k rozšíření lázeňství.

V oblasti technické infrastruktury nejsou zaznamenány žádné výrazné problémy a zajištění dostupnosti technické infrastruktury je průběžně zajišťováno modernizací a rozšiřováním v návaznosti na nové rozvojové plochy. Zaměstnanost je pak propojením místních zaměstnavatelů a místních škol.

Image města se snaží udržet zejména zachováním současného stavu zeleně a revitalizací brownfieldů, které budou moci být použity pro podnikatelské účely. Pro podnikatele jsou také vytvořeny prostory sdílených kanceláří.

Mariánské lázně	Pokles počtu obyvatel	Stárnutí populace	Odchod obyvatel z města	Suburbanizace	Nedostatečná OV	Negativní dopady dopravy na životní prostředí	Nedostatek pracovních příležitostí	Málo podnikatelských příležitostí	Zhoršování stavu TI	Rostoucí degradace sídel	Rostoucí zájem o meziobecní spolupráci	Sociální problémy	Zhoršená mobilita
Výskyt jevu bez řešení													
Výskyt jevu s řešením	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Jev se nevyskytuje				✓					✓				

Tab. č. 4: Tabulka vyhodnocení přijatých opatření ve městě Mariánské Lázně
Zdroj: (Autor, 2022)

Přístup Mariánských lázní bych zhodnotila jako vyvažování důsledků smršťování. Jejich hlavním cílem je zaměření na turismus a jeho propagaci, stejně jako propagaci města za účelem přilákání obyvatel formou zaměstnaneckých výhod a levného bydlení. Chtějí hlavně přilákat vysokoškolsky vzdělané obyvatele, ale zároveň mají pocit, že pro ně není vytvořena dostatečná nabídka pracovních míst.

5.3. Ústecký kraj

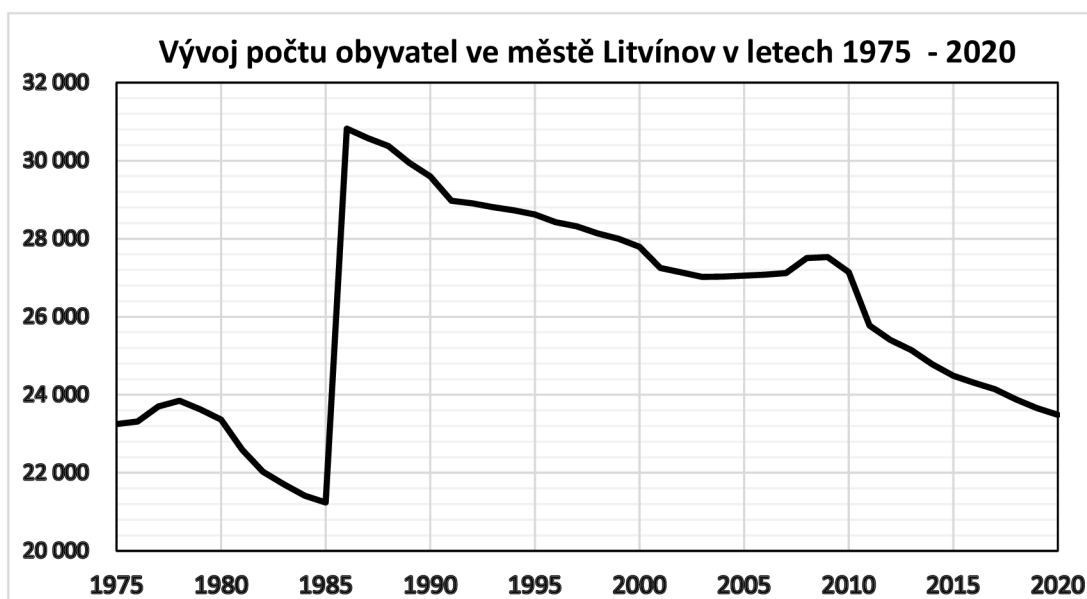
5.3.1. Litvínov

5.3.1.1. Charakteristika města

Město Litvínov je aglomerací nacházející se v okrese Most na hranici mostecké pánve. V 18. století město začalo rychle růst a stalo se známým pro svou textilní manufakturu. V 19. století pak bylo město napojeno za železnici a uhelnou dráhu z Chomutova do Podmokel (Kuča, 1998). Došlo také rozšiřování průmyslu a občanské vybavenosti a původní manufaktura byla uzavřena. Zástavba se dále rozšiřovala až do druhé světové války, kdy Sudety připadly Německu. S válkou automaticky přišel přesun obyvatel a podpora průmyslu, například závodu na pohonné hmoty, který produkoval velké množství pracovních míst. Díky průmyslu byl také jedním ze strategických bodů a cílů pro bombardování. Po 2. světové válce došlo k odsunu německých obyvatel z pohraničních oblastí a do města se začali stěhovat lidé, kteří měli zaujmout jejich místo. Město se začalo znovu rozšiřovat a začala další výstavba bydlení i občanské vybavenosti. Ani Litvínov se nevyhnul výstavbě panelových sídlišť a rozšíření těžby bez ohledu na důsledky na okolní krajinu a později došlo i k dalšímu rozšíření chemičky a výstavbě sociálních bytů v Janově (Město Litvínov, 2008).

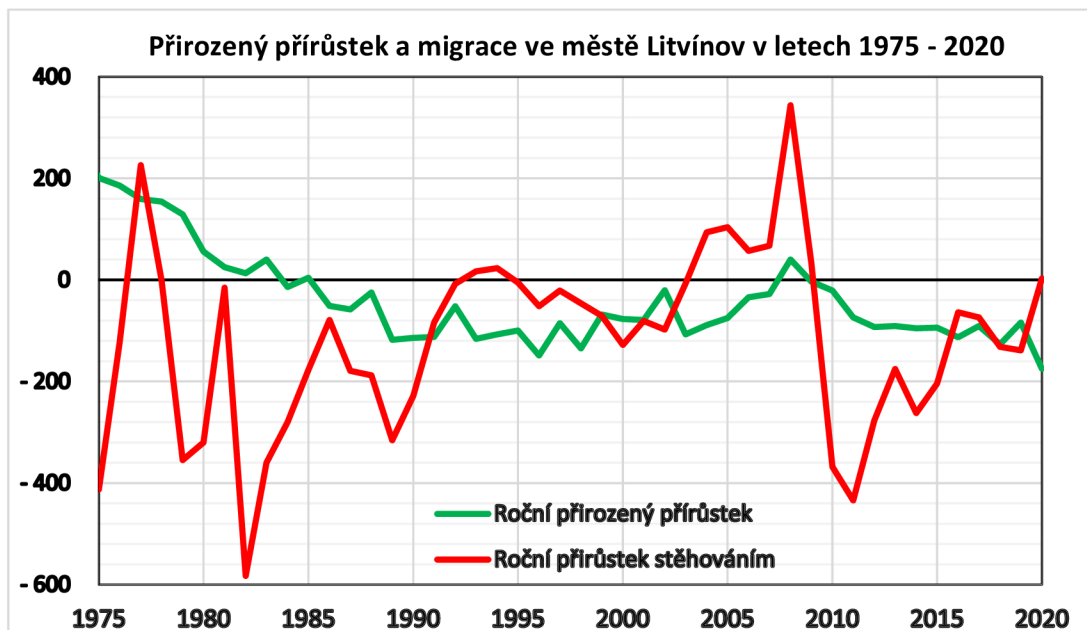
5.3.1.2. Demografická analýza města Litvínov

Počet obyvatel Litvínova začal klesat v 80. letech minulého století a s malým výkyvem v roce 2008 a 2009 tento trend pokračoval až do roku 2020. Jak můžeme vidět na grafu vývoje počtu obyvatel, tak došlo v Litvínově k velké ztrátě obyvatel, která od roku 1986, tedy od počátku úbytku obyvatel až po rok 2020 dělala celkem 23,79 %. V posledních pěti letech pak tato změna počtu obyvatel dělala 4,06 % a v letech 2010-2015 tato změna dělala 9,79 %. Město je tedy dlouhodobě se smršťujícím městem.

Obr. č. 11: Vývoj počtu obyvatel ve městě Litvínov v letech 1975–2020 Zdroj:(ČSÚ, 2022)

Z grafu přirozeného přírůstku a migrace můžeme vyvodit, že město má přirozený přírůstek v negativních hodnotách už od druhé poloviny 80. let minulého století a s výjimkou roku 2008 v těchto hodnotách setrvává. Na Křivce migrace pak můžeme vidět, že docházelo k pár výchytkám, ale když se podíváme na křivku počtu obyvatel vidíme, že i když v posledních deseti let se migrace zlepšovala, tak ani přirozený přírůstek nepomohl k tomu, aby se úbytek obyvatel zastavil.

Obr. č. 12: Přirozený přírůstek a migrace ve městě Litvínov v letech 1975 – 2020
Zdroj: (ČSÚ, 2022)

Demografická analýza strategického dokumentu udává, že město trpí značným úbytkem obyvatel. Tento trend začal v 80. letech minulého století a od roku 2010 ho můžeme přisuzovat jak sníženému přirozenému přírůstku, tak i vysokému podílu vystěhovaných osob. Dalším zaznamenaným jevem je nárůst obyvatel v postproduktivním věku. Cílem je zastavit úbytek obyvatel ve městě, který má negativní vliv na jejich daňové příjmy. Zároveň město aktivně reaguje na velký počet dětí v předškolním věku rozšířením kapacit základních škol. Pro zlepšení image města jsou podporovány projekty v oblasti životního prostředí.

Město se dlouhodobě potýká s vysokou kriminalitou, zejména ve vyloučených lokalitách a je snaha na tuto situaci reagovat vytvářením preventivních a osvětových programů. Pro tento účel je také vytvořen systém dostupného bydlení a vznik několika organizací zabývajících se problémy znevýhodněných skupin nebo problémy v oblasti drogové závislosti.

Dokument uvádí problém s vysokým počtem nezaměstnaných. Reakcí je podpora podnikatelů v podobě vytvoření informačního systému pro podnikatele a podpora celoživotního vzdělávání.

Vedení města vytvořilo speciální fond na modernizaci bytového fondu a plán na revitalizaci sídliště Janov. Revitalizace také plánují u mnoha vzdělávacích zařízení,

koupaliště, zahrad, parku, knihovny, společenského domu nebo ubytovny. Dalším krokem je pak například rekultivace výsypek a jejich proměna na rekreační užití nebo likvidace vybydlených bytových domů. V neposlední řadě město klade důraz na zlepšení odpadového hospodářství pro snížení znečištění na veřejných prostranstvích. Město bere jako příležitost revitalizaci brownfieldů.

Jedním z hlavních zájmů je také modernizace dopravní infrastruktury a zvýšení bezpečnosti dopravy. Bude pokračovat výstavba infrastruktury pro cyklistickou dopravu, zajištění větší bezpečnosti na komunikacích a zlepšení infrastruktury pro tramvajovou dopravu.

Litvínov také předpokládá investice do občanského vybavení a zároveň získání finančních prostředků z prodeje nemovitostí, které je nyní nuceno udržovat a nemají jiného využití. Plánuje se rozšíření bytového fondu například v podobě výstavby sociálních bytů.

5.3.1.4. ÚP města Litvínova po právní změně č. 12 ze dne 30.12. 2017

Územní plán je zaměřen na to, aby aktivně reagoval na změny počtu obyvatel, a proto je výstavba, popřípadě přestavba ploch určených pro bydlení rozdělena na etapy. Bydlení je podporováno zejména ve formě individuálního bydlení za účelem vytvoření alternativy k bydlení hromadnému a zajištění komfortního bydlení pro občany, kteří by se za touto možností chtěli odstěhovat do některé ze sousedních obcí. Pro nové bydlení je také rozšiřována technická infrastruktura, která je také průběžně modernizována. Dále podporují výstavbu nových zahrádkářských kolonií k rekreačnímu využití za účelem zlepšování kvality života.

V oblasti dopravy je snaha odstranit bezpečnostní rizika odklonem dopravy z centrálních částí města, popřípadě zvýšením kapacity komunikací a rozšiřovány jsou také plochy pro statickou dopravu. Alternativní způsoby dopravy jsou podporovány plánovanými cyklostezkami a cyklotrasami.

Počítá se s rozvojem průmyslové zóny a výrobních skladů a obchodně komerčních ploch. Do průmyslové zóny budou také směřovány nové výrobní kapacity. Území, která utrpěla vysokou ekologickou zátěž budou přestavena na plochy rekreace a nezastavitelné plochy budou revitalizovány.

Do vyloučené lokality Janov pak bude cílem vytvoření občanské vybavenosti ve formě domova pro seniory. Dále budou vymezeny plochy pro umístění hotelového zařízení nebo fotbalového stadionu.

5.3.2. Vyhodnocení přijatých opatření na trendy vyskytující se ve městě Litvínov

Z dokumentů můžeme usoudit, že prioritou Litvínova je hlavně zabránit pokračujícím ztrátám obyvatel, které se projevují jak stárnutím obyvatel, tak jejich stěhování z regionu. Důvodem je, že demografický úbytek je v tomto městě daleko výraznější než v ostatních městech, kterými se tato bakalářská práce zabývá, a proto má na město větší dopad.

Kromě demografických problémů se město potýká s problémy sociálními, a to zejména ve spojitosti s vyloučenými lokalitami. Tyto problémy se snaží řešit zavedením preventivních programů zejména na prevenci drogových závislostí a vypracováním speciálního plánu zabývajícím se problematikou sociálního začleňování.

Doplnění občanské vybavenosti je zaměřeno na zlepšení kvality života stejně jako investice do vytvoření městského bytového fondu. Další reakcí na migraci obyvatel je vytvoření především individuálního bydlení, které má zabránit tomu, aby se lidé stěhovali do okolních obcí.

Pro podporu podnikatelských záměrů město také rozšiřuje průmyslovou zónu a výrobní plochy, také jsou navrhnuty plochy pro umístění hotelového zařízení. Dále chce město získat finanční prostředky z prodeje budov, které nejsou využívány.

Negativní dopady dopravy jsou řešeny rozšířením cyklostezek a mobilita vytvářením bezbariérového přístupu. Meziobecní spolupráce je zprostředkována pomocí sdružení obcí regionu Krušných hor.

Litvínov	Pokles počtu obyvatel	Stárnutí populace	Odchod obyvatel z města	Suburbanizace	Nedostatečná OV	Negativní dopady dopravy na životní prostředí	Nedostatek pracovních příležitostí	Málo podnikatelských příležitostí	Zhoršování stavu TI	Rostoucí degradace sídel	Rostoucí zájem o meziobecní spolupráci	Sociální problémy	Zhoršená mobilita
Výskyt jevu bez řešení													
Výskyt jevu s řešením	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Jev se nevyskytuje				✓					✓				

Tab. č. 5: Tabulka vyhodnocení přijatých opatření ve městě Litvínov
Zdroj: (Autor, 2022)

Z těchto důvodů bych označila přístup města jako akceptaci smrštnění. Jejich kroky jsou zaměřeny především na zlepšení kvality života místních obyvatel.

5.3.3. Jirkov

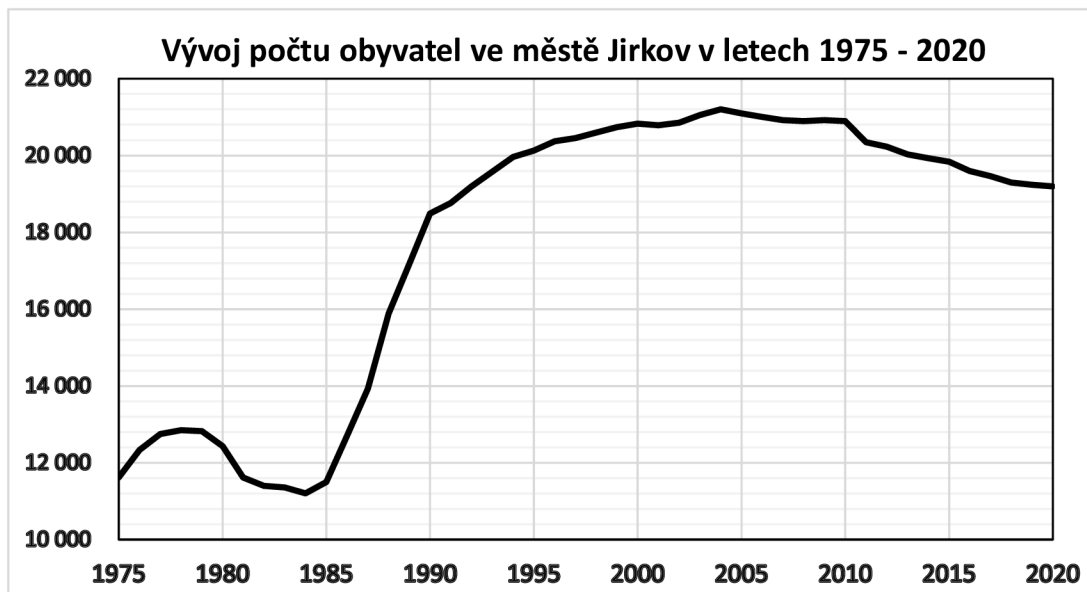
5.3.3.1. Charakteristika města

Město Jirkov se nachází v mostecké pánvi v okrese Chomutov. S příchodem industrializace přišel i rozvoj průmyslu a v Jirkově už od 16. století vznikala průmyslová zóna (Kuča, 1997). Původně se v Jirkově nacházel i kamencový důl, ale jeho činnost byla ukončena. V 19. století bylo město napojeno na železniční síť a došlo k rozvoji textilního a papírenského průmyslu. Stejně jako v případě ostatních měst, kterými se tato bakalářská práce zabývá, i z Jirkova se po 2. světové války museli odstěhovat Němci a přišel další rozvoj průmyslu na úkor města. To se týkalo hlavně těžby uhlí a bylo doprovázeno výstavbou panelových sídlišť. U města byl také už 50. letech minulého století zjištěn problém s vysokou intenzitou dopravy, která byla později odkloněna a po pádu komunismu také město začalo registrovat problém s nezaměstnaností (Město Jirkov, 2022).

5.3.3.2. Demografická analýza města Jirkov

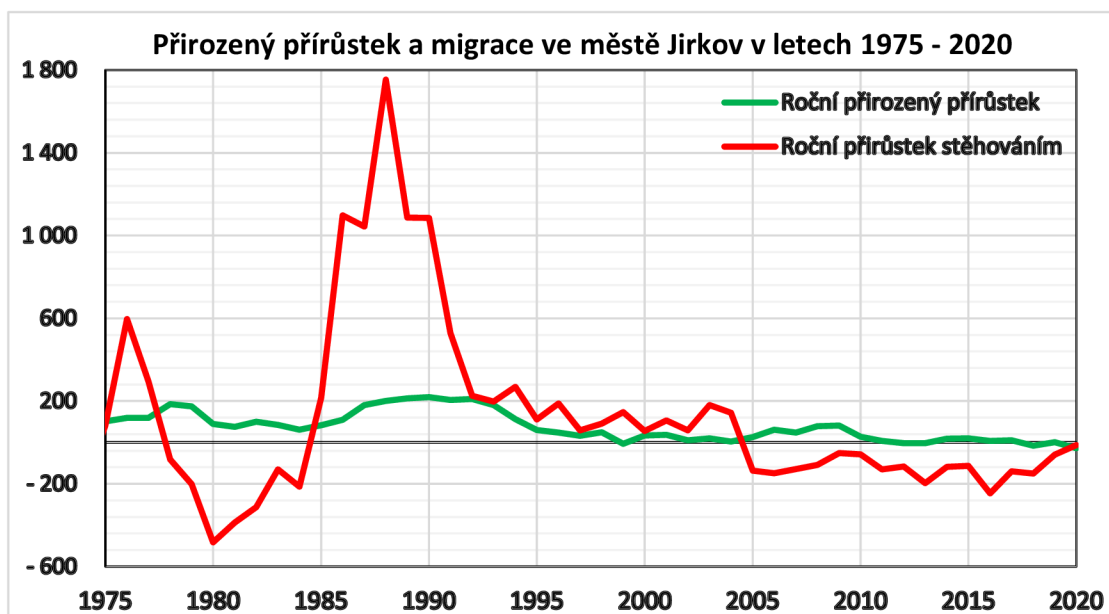
Na rozdíl od ostatních měst, kterými se tato bakalářská práce zabývá je pokles počtu obyvatel pro Jirkov relativně novou záležitostí. Jak můžeme vyčíst z grafu, tak počet obyvatel od roku 1985 výrazně stoupal, a to až do roku 2004. Od tohoto roku začíná město stagnovat a v posledních deseti letech také ztrácí obyvatele. V roce 2015-2020 tato změna obyvatel dělala 3,20 % a v předešlých pěti letech, tedy v roce 2010-

2015 tato změna dělala 5,06 %. Město tedy můžeme označit za dlouhodobě se smršťující.

Obr. č. 13: Vývoj počtu obyvatel ve městě Jirkov v letech 1975 – 2020 Zdroj: (ČSÚ, 2022)

Při pohledu na graf přirozeného přírůstku a migrace můžeme vidět, že na rozdíl od ostatních měst, kterými se tato bakalářská práce zabývá jsou hodnoty přirozeného přírůstku po většinu sledovaného období v kladných hodnotách. U migrace si pak můžeme všimnout, že v druhé polovině 80. let minulého století došlo k velkému přírůstku obyvatel, od roku 1992-2005 pak migrace spíše stagnovala a od roku 2005 až do roku 2020 se migrace drží v negativních číslech, což při téměř vyrovnaném počtu narozených a zemřelých obyvatel naznačuje, že úbytek obyvatel byl způsoben především migrací obyvatel z Jirkova.

Obr. č. 14: Přirozený přírůstek a migrace ve městě Jirkov v letech 1975 – 2020
Zdroj: (ČSÚ, 2022)

5.3.3.3. Strategický plán rozvoje města Jirkova, aktualizace 2020 (s výhledem do roku 2023)

Počet obyvatel v Jirkově klesá od roku 2010. Podle analýzy stávajícího stavu obyvatel města bylo v době vypracování původní verze SP zaznamenán pouze růst obyvatel, ale autoři dokumentu si všimají nepatrných změn a upozorňují na zhoršení u všech demografických ukazatelů, kromě počtu vystěhovalých, který se s postupem let snižoval. Přesto jejich cíle zůstávají i v aktualizovaném dokumentu z roku 2020 stejné, a to být bezpečným zahradním městem, které bude vhodné jak pro bydlení, tak pro rekreaci. V aktualizovaném SP 2020 považují z hlediska obyvatel za hrozbu jen odliv vysoce kvalifikovaných obyvatel z města a vysokou nezaměstnanost.

Jako ohrožení město Jirkov také považuje špatně nastavený sociální systém. Vidí ho jako velmi zatížený převážně z důvodu neochoty některých občanů pracovat, protože je pobírání dávek v České republice na takové úrovni, že nedává pořádnou motivaci k nalezení zaměstnání. Pobírání sociálních dávek by proto město chtělo podmínit veřejnými pracemi i když je to v nesouladu s Ústavou (Listinou základních práv a svobod). Chce proto vytvořit motivační systém pro nezaměstnané osoby, podporovat obory vzdělávání, které budou mít vysoké procento uplatnění na trhu práce a podporovat i vznik nových pracovních míst.

V oblasti dopravy město plánuje podporovat pěší a cyklistickou dopravu, a to v rámci meziměstské spolupráce s městem Chomutov a jejich vzájemným propojením pomocí vybudování nových cyklostezek a cyklotras. Dopravní infrastrukturu hodlá nadále zlepšovat mimojiné i úpravou statické dopravy ve městě, která byla vyhodnocena jako riziková, a snižováním počtu automobilů v centru města stejně jako úpravou bezbariérovosti. Za tímto účelem nechává vypracovat i Generel dopravy.

Jirkov chce také zlepšovat občanskou vybavenost a podporovat volnočasové aktivity. Plánuje proto vybudovat centrum služeb, které budou zároveň sloužit jako prostory pro nové podnikatele a podpora služeb, které ve městě dosud chybí. Podnikatelům chce město také nabídnout prostory, které jsou v jeho vlastnictví a nejsou nijak využívány a oživit tím části města, kde se dané prostory nacházejí. Současně chce vedení města rozšířit nabídku kulturních volnočasových aktivit na veřejném prostranství.

5.3.3.4. ÚZ Územního plánu pro sídelní útvar Jirkov po vydání změny č. 12

Cílem územního plánu je ochrana přírodních, historických a kulturních podmínek. Mimo to je ve městě rozšiřována sídelní zeleň a je kladen důraz na to, aby nebylo znečišťováno ovzduší a v určitých případech i navrhovány alternativy k tradičním zdrojům energie, které nebudou tolik zatěžovat životní prostředí. Stejně tak jsou podporovány alternativní způsoby dopravy ve městě.

Průmysl je ve městě dále rozšiřován stejně jako výrobní sklady. Dále se vymezují prostory pro sklady, obchod a služby. Na to také navazuje problém s nedostatkem parkovacích míst a jsou navrhovány parkovací plochy a garáže. Ve spojitosti s dopravou je také plánována modernizace železnice.

Probíhá také doplňování občanské vybavenosti budováním dvou čerpacích stanic a sportovního areálu, který bude sloužit k rekreačním účelům. Pro zlepšení vzhledu města je také plánována regenerace sídlištní zástavby.

Můžeme předpokládat, že vzhledem k tomu, že úbytek obyvatel je ve městě registrován od roku 2010, nebyl dosud v dokumentech uvedeny strategie, které by na tuto situaci reagovaly. To se také projevuje v zaměření města na rekreaci a propagaci.

Z tohoto důvodu hodnotím, že město ještě zjednodušuje zhoršení demografických údajů a plánuje investice a propagaci turismu.

5.3.4. Vyhodnocení přijatých opatření na trendy vyskytující se ve městě Jirkov

Jirkov si všímá zhoršení u všech demografických ukazatelů, ale v době, kdy byl strategický plán vypracován město netrpělo ztrátami obyvatel. Díky tomu se na tuto problematiku nezaměřují. Jednu z příležitostí město vidí v navázání meziobecní spolupráce s městem Chomutov.

Jako jeden z největších problémů bylo v dotazníkovém šetření zmiňován problém s nedostatkem pracovních příležitostí. Jsou tedy navrhovány nové plochy pro podnikatele a je snaha vytvářet nová pracovní místa.

Město také trpí sociálními problémy, ale hledá nereálná řešení v omezování základních lidských práv. Alternativním řešením je proto vytvoření motivačního systému.

Občanská vybavenost je doplňována, především ve spojitosti s kulturou a rekreací. V rámci rekreace je také podporována cyklistická doprava.

Jirkov	Pokles počtu obyvatel	Stárnutí populace	Odchod obyvatel z města	Suburbanizace	Nedostatečná OV	Negativní dopady dopravy na životní prostředí	Nedostatek pracovních příležitostí	Málo podnikatelských příležitostí	Zhoršování stavu TI	Rostoucí degradace sídel	Rostoucí zájem o meziobecní spolupráci	Sociální problémy	Zhoršená mobilita
Výskyt jevu bez řešení	✓	✓	✓										
Výskyt jevu s řešením					✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Jev se nevyskytuje				✓					✓				

Tab. č. 6: Tabulka vyhodnocení přijatých opatření ve městě Jirkov Zdroj: (Autor, 2022)

Z výše uvedených důvodů bych přístup města označila jako trivializaci. Jejich kroky jsou směřovány především na rekreaci a občanská vybavenost je budována nezávisle na tom, že město trpí úbytkem obyvatel.

6. Diskuse

Už z dat krajů vyplývá, že lidé se stěhují nejen z jednotlivých měst, ale z celého regionu. Také můžeme pozorovat, že všechna města zpracovaná v této bakalářské práci utrpěla úbytek obyvatel. I přesto byly jejich přístupy odlišné. Chodov, Sokolovi, Litvínov i Jirkov jsou města, která byla postižena rozsáhlými důlními aktivitami a jejich následných omezování. Mariánské lázně nebyly postiženy těžbou a můžeme předpokládat, že jejich úbytek obyvatel byl způsoben především snížením kvality života. Všechna města bez ohledu na jejich přístup vymezují nové zastavitelné plochy bydlení. Rozvoj je však soustředěn na bydlení individuální. Nekontrolované rozšiřování zástavby město Chodov řeší formou územních rezerv, kdy dává jako podmínku, že musí být zastaveny plochy vedlejší. V případě Mariánských lázní a Litvínova je pak tento problém řešen formou etapizace. Litvínov díky tomuto kroku dokumenty neustále aktualizuje na základě svých potřeb a tím aktivně reaguje na potřeby svých obyvatel. U Sokolova pak můžeme vidět snahu o kompaktní zástavbu ve formě zástavby proluk.

Mariánské lázně se snaží posílit svou silnou stránku ve formě lázeňství rozšiřováním lázeňství a zpřístupněním léčivých pramenů veřejnosti. Město se také zaměřuje na propagaci lázeňství na mezinárodní úrovni a projevují snahu utvářet vztah lidí k městu. Všechna města postižena těžbou se snaží zmírnit důsledky těžby využitím ploch bývalé těžby především pro rekreační účely. Všechna města se snaží rozšiřovat své stávající průmyslové plochy a zvrátit tak úbytek obyvatel přilákáním podnikatelských subjektů nabídkou podnikatelských ploch.

Všechna města pak provádějí investice do občanské vybavenosti, která je jim často vytýkána nejen kvůli nedostatku zdravotní péče, ale také nedostatečné nabídce studijních oborů nebo volnočasového vyžití. Vzdělání je ve všech městech podporováno především nabídkou rekvalifikačních kurzů. Rekreační se snaží podpořit zejména využitím revitalizací výsypek a rozvojem cyklistické dopravy. Na rozvoj zdravotnictví je pak zaměřen Sokolov a Mariánské lázně.

Zásadní rozdíly pak můžeme pozorovat v jejich přístupech ke smršťení. Některá města jako například Jirkov nebo Chodov s úbytkem obyvatel nepočítala, a proto na něj nejsou zaměřeni ve svých plánovacích dokumentech. U Jirkova navíc

považují za problém, že při zpracovávání aktualizace dokumentu nepoužili alespoň nová statistická data o demografii. Mariánské Lázně si úbytku obyvatel, ale jejich hlavní strategií je propagace města a nabídnutí zaměstnaneckých výhod a levného bydlení. Město Litvínov můžeme pak označit jako město s nejlepší strategií, protože investuje do kvality života místních obyvatel a aktivně reaguje na jejich potřeby.

7. Závěr

Z rešerše víme, že problém se smršťováním měst je způsoben přechodem na moderní společnost a že tento trendu bude pravděpodobně v budoucnu pokračovat. Dá se tedy očekávat, že měst s úbytkem obyvatel bude stále přibývat a města se budou muset naučit brát smrštění jako přirozený jev a přizpůsobit plánování na kvalitu života, a to zejména v oblasti péče o lidi v postproduktivním věku. Pokud smršťování nepřestane být tabu a nebude brán jako přirozená fáze v urbanizovaných celcích, města budou nadále opakovat stejné chyby, nebudou přizpůsobovat plánování potřebám města a jejich problémy s úbytkem obyvatel se budou stále prohlubovat. Právě proto považují využití rozvojových trendů pro hodnocení přijatých opatření za velmi důležité. Ježek (2021) mimo jiné navrhuje vypracování scénářů rozvoje jako přípravu na události, které mohou v městech nastat a představu kroků vedoucí k vyřešení problému.

Problémy smršťujících se měst ukazují, že kromě nízkého přirozeného přírůstku je to právě kvalita života, která ovlivňuje ochotu obyvatel v kraji zůstat. Právě investicí do klíčových oblastí kvality života a mobility by mohlo být skvělým nástrojem pro zlepšení demografického úbytku.

Hlavním problémem v oblasti Ústeckého a Karlovarského kraje jsou strukturální problémy. Nevýhodou je zejména to, že města nemohou ovlivnit, jaké vzdělání bude ve městě poskytováno a často se stává, že ve městech bývá nabízeno vzdělání, pro které nejsou v daném regionu pracovní příležitosti. To vychází z historie, kdy byl například daný průmysl zrušen, ale nepřestalo se nabízet vzdělání. Z možností, co mohou města ovlivnit je hlavně propojení zaměstnavatelů a škol, aby zajistili, že se budou obyvatelé moci vzdělávat pro uplatnění na pracovním trhu v regionu.

Závislost plánování na spolupráci s výše postavenými úřady může být pro města značnou nevýhodou, protože jsou podřízenými institucemi. I tento problém řeší město Chodov, které se snaží zajistit větší pravomoci povýšením obce na ORP. Jako jednu z výhod koncepční dokumenty zmiňují napojení na blízké urbanistické celky. Nevýhodou však je, že je tím zároveň vytvářeno konkurenční prostředí a obyvatelé tak mohou zhodnotit, která města nabízejí lepší podmínky k životu.

8. Zdroje

- Aurambout, J. P., Schiavina, M., Melchiorri, M., & Fioretti, C. (2021). *Shrinking cities*. Načteno z Research Gate: https://www.researchgate.net/publication/357770518_Shrinking_cities
- Binek, J., Šerý, O., Svobodová, H., & Szczyrba, Z. (2015). *Klasifikace zmenšujících se měst v České republice*. Načteno z Research Gate: https://www.researchgate.net/publication/279483281_Klasifikace_zmensujicich_se_mest_v_Ceske_republice_Classification_of_shrinking_cities_in_the_Czech_Republic
- Boček, J., & Cibulka, J. (2018). *Interaktivní mapa kvality života*. Načteno z iRozhlas: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/mapa-kvality-zivota-median-prokop-kscm-spd_1811220600_jab
- Boček, J., Cibulka, J., Danelová, M., & Kremr, T. (2019). *Interaktivní mapa bytové nouze*. Načteno z iRozhlas: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/bytova-nouze-byty-bezdomovci-socialni-bydleni-ubytovny_1906120600_jab
- Česká Republika 2030 Společně - Udržitelně. (2022). Načteno z Ministerstvo životního prostředí: <https://www.cr2030.cz/>
- Český statistický úřad. (2020). Načteno z Vývoj obyvatelstva v krajích České republiky, Počet obyvatel a věkové složení: <https://www.czso.cz/documents/10180/142755460/1301572101.pdf/b0a547fd-0aac-4322-8945-9166a2f4655b?version=1.1>
- Český statistický úřad. (2022). Načteno z www.czso.cz
- Demographic Transition Model and Development*. (2015). Načteno z Cool Geography: https://www.coolgeography.co.uk/gcsen/EW_DTM_development.php?fbclid=IwAR0127WEf0gstrrwDT6dViSEC9GUbyYizIXqmohidw4MnOux-8cL6OvFeXwE
- Dodoková, A., Vlasák, T., Kadlec, V., & Borsík, V. (2016). *Kvalita života analytický podklad*. Načteno z https://www.muml.cz/evt_file.php?file=2292&fbclid=IwAR3PVUjdMRVH5JwfYWQ_83karCOE6SjTfjnhkRCARoaXIc5sT2bf3nPaOg
- Eurostat. (2020). Načteno z Demografie NUTS II Severozápad: https://ec.europa.eu/regio_gis/public/wsgibin/getMCdoc.py?nutsid=CZ04&doctype=demography
- Habibi, S., & Asadi, N. (2011). *Causes, Results and Methods of Controlling Urban Sprawl*. Načteno z Science Direct: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877705811048302>
- Hnilička, P. (2005). *Sídelní kaše*. Host.

- Hospers, G. J. (2014). *Policy Responses to Urban Shrinkage: From Growth Thinking to Civic Engagement*. Načteno z Research Gate:
https://www.researchgate.net/publication/263511999_Policy_Responses_to_Urban_Shrinkage_From_Growth_Thinking_to_Civic_Engagement
- Ježek, J. (2021). *Metodika identifikace invencí a jejich následného zavádění do života regionů a obcí*. Načteno z Ministerstvo pro místní rozvoj:
<https://www.obcepro.cz/data/metodika-identifikace-invenci.pdf>
- Koncepční dokumenty města Jirkov*. (nedatováno). Načteno z Město jirkov:
<https://www.jirkov.cz>
- Koncepční dokumenty města Chodov*. (nedatováno). Načteno z Město Chodov:
<https://www.mestochodov.cz/>
- Koncepční dokumenty města Litvínov*. (nedatováno). Načteno z Město Litvínov:
<https://www.mulitvinov.cz>
- Koncepční dokumenty města Mariánské Lázně*. (nedatováno). Načteno z Město Mariánské Lázně: <https://www.marianskelazne.cz>
- Koncepční dokumenty města Sokolov*. (nedatováno). Načteno z Město Sokolov:
<https://www.sokolov.cz>
- Kuča, K. (1997). *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. díl*. Praha: Libri.
- Kuča, K. (1998). *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III. díl*. Praha: Libri.
- Kuča, K. (2004). *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VI. díl*. Praha: Libri.
- Mapa exekucí*. (2019). Načteno z Mapa exekucí: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>
- Mariánské Lázně*. (2022). Načteno z <https://www.marianskelazne.cz/o-meste/historie-mesta/>
- Město Chodov*. (2013). Načteno z <https://www.mestochodov.cz/infocentrum/historie-mesta-pamatky/>
- Město Jirkov*. (2022). Načteno z <https://www.jirkov.cz/mesto/neco-z-historie/>
- Město Litvínov*. (2008). Načteno z <https://www.mulitvinov.cz/historie%2Dmesta/d-420325/p1=98867>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí*. (květen 2021). Načteno z Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2020:
https://www.mpsv.cz/documents/20142/2419647/Anal%C3%BDza_text_2020.pdf/3052205e-07fb-99a3-fbac-e43d3138c7e1?fbclid=IwAR1_S0u5A7p-P-FutLQOiFidZYbaqXCnyqo7addVcd7Q0bxv1_bcqQGdtFg
- Místopisy*. (nedatováno). Načteno z
<https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/2317/sokolov/historie/>
- Olivet, P. G. (2016). *Philosophy*. Načteno z Cittaslow:
<https://www.cittaslow.org/content/philosophy>

Pallagst, K., Wiechmann, T., & Martinez-Fernandes, C. (2014). *Shrinking Cities International Perspectives and Policy Implications*. New York: Routledge.

Realizace Zelené dohody pro Evropu. (2021). Načteno z Evropská komise:
https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_cs

Schmeidler, K. (2010). *Mobilita, transport a dostupnost ve městě*. Ostrava: Key Publishing.

Schmeidler, K., Jiříčková, H., & Zámečník, P. (2011). *Výzva shrinking cities u nás, v Evropě i ve světě*. Načteno z Ústav územního rozvoje: https://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2011/2011-06/05_vyzva.pdf

Svobodová, H., Binek, J., Šerý, O., Bárta, D., Chmelař, R., Šilhan, Z., & Galvasová, I. (2015). *Metodika identifikace příčin procesu*. Načteno z Ministerstvo pro místní rozvoj:
http://www.garep.cz/wp-content/uploads/2016/03/TB030MMR002-METODIKA1-Identif_pricin-FINAL.pdf?fbclid=IwAR15__IPuONH1_IgE0JyxThyK1ZzgI9zNXwFTPPME7RHW7dvHwvj-s6qmsl

Sýkora, L. (2003). *Suburbanizace a její společenské důsledky*. Načteno z Sociologický ústav AV ČR:
https://web.natur.cuni.cz/~sykora/pdf/Sykora_2003_Sociologicky%20casopis_39_2_Suburbanizace.pdf

Tošovská, E., Sidorov, E., Ritschelová, I., & Farský, M. (2010). *Makroekonomické souvislosti ochrany životního prostředí*. C.H.Beck.

9. Seznam obrázků a tabulek

9.1. Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Model demografického přechodu

Obrázek č. 2: Mapa kvality života v ČR

Obrázek č. 3: Podíl rodin v bytové nouzi v ČR

Obrázek č. 4: Věková pyramida obyvatelstva v regionu NUTS II Severovýchod

Obrázek č. 5: Vývoj počtu obyvatel ve městě Chodov v letech 1975–2020

Obrázek č. 6: Přirozený přírůstek a migrace ve městě Chodov v letech 1975–2020

Obrázek č. 7: Vývoj počtu obyvatel ve městě Sokolov v letech 1975–2020

Obrázek č. 8: Přirozený přírůstek a migrace ve městě Sokolov v letech 1975–2020

Obrázek č. 9: Vývoj počtu obyvatel ve městě Mariánské Lázně v letech 1975–2020

Obrázek č. 10: Přirozený přírůstek a migrace ve městě Mariánské Lázně v letech 1975–2020

Obrázek č. 11: Vývoj počtu obyvatel ve městě Litvínov v letech 1975–2020

Obrázek č. 12: Přirozený přírůstek a migrace ve městě Litvínov v letech 1975–2020

Obrázek č. 13: Vývoj počtu obyvatel ve městě Jirkov v letech 1975–2020

Obrázek č. 14: Přirozený přírůstek a migrace ve městě Jirkov v letech 1975–2020

9.2. Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Počet a podíl osob ve věku 15–64 let v roce 2011 a v letech 2015–2020

Tabulka č. 2: Tabulka vyhodnocení přijatých opatření ve městě Chodov

Tabulka č. 3: Tabulka vyhodnocení přijatých opatření ve městě Sokolov

Tabulka č. 4: Tabulka vyhodnocení přijatých opatření ve městě Mariánské Lázně

Tabulka č. 5: Tabulka vyhodnocení přijatých opatření ve městě Litvínov

Tabulka č. 6: Tabulka vyhodnocení přijatých opatření ve městě Jirkov